

“Jag har rätt att bara vara med det barnet”: trygghet genom arbetsmodellen

---

En granskning av arbetsmodellen Tidigt familjestöd genom de professionellas upplevelser.

Helsingfors universitet

Statsvetenskapliga fakulteten

S21 Praktikforskning i socialt arbete

Skribent: Heidi J. Silfverberg

Studentnummer: 014041356

Vårterminen 2015

Tiedekunta/Osasto Fakultet/Sektion – Faculty		Laitos/Institution– Department	
Statsvetenskapliga fakulteten		Institutionen för socialvetenskaper	
Tekijä/Författare – Author			
Heidi J. Silfverberg			
Työn nimi / Arbetets titel – Title			
”Jag har rätt att bara vara med det barnet”: trygghet genom arbetsmodellen. En granskning av de professionellas upplevelser av arbetsmodellen Tidigt familjestöd.			
Oppiaine /Läroämne – Subject			
Socialt arbete			
Työn laji/Arbetets art – Level	Aika/Datum – Month and year	Sivumäärä/ Sidoantal – Number of pages	
Praktikforskning	Februari 2015	52 + 4	
Tiivistelmä/Referat – Abstract			
<p>Denna rapport är resultatet av en undersökning som gjordes inom kursen Praktikforskning i socialt arbete. Syftet med denna praktikforskning är att undersöka hur arbetsmodellen Tidigt familjestöd tagits i bruk och hur den syns i praktiken. Tidigt familjestöd är en arbetsmodell som grundar sig i anknytningsteorin och som tillämpas i Barnavårdsföreningens alla daghem för att stöda barnets emotionella utveckling och föräldrarnas roll som fostrare. För att undersöka arbetsmodellen och dess tillämpning ställer jag forskningsfrågor som å ena sidan om hur den arbetsmodellen tillämpats och uttrycks i praktiken och å andra sidan vilken nytta är med den. Frågorna lyder: 1) <i>Hur har arbetsmodellen Tidigt familjestöd tagits i bruk? Hur syns den i praktiken? Vilka är erfarenheterna och upplevelserna?</i> samt 2) <i>Vilken nytta upplever informanter att arbetsmodellen Tidigt familjestöd medför? Hur syns denna nytta?</i></p> <p>Materialet för undersökningen består av tre kvalitativa intervjuer med professionella, alltså daghempersonal, på ett av Barnavårdsföreningens daghem. Materialet samlades in genom individuella intervjuer som sedan transkriberades och analyserades för att svara på frågeställningarna på basis av de professionellas upplevelser och erfarenheter av att arbeta med modellen. Som stöd till undersökningen och intervjumaterialet har jag använt top-down policy implementering och begreppet trygghet som är centralt i anknytningsteorin.</p> <p>Resultaten av personalens erfarenheter och upplevelser delades upp i fem områden: erfarenheter och upplevelser av utbildningen i Tidigt familjestöd, de av praktiska tillämpningar, de av nyttan med modellen, de av trygghetens uttryck och de av utmaningarna i arbetsmodellen. Resultaten visar att informanterna uppskattar arbetsmodellen, trots att flera utmaningar framhävs. Utbildningen upplevde de att borde upprepas och att det praktiska borde poängteras mer än det teoretiska, de praktiska tillämpningarna var flera och varierar från grupsammansättningen till hur arbetstiderna bestäms. Nyttan av arbetsmodellen syns i att inskolningen är lättare och barnet tryggare samtidigt som kontakten till föräldrarna blir bättre. Tryggheten syns i vården genom att barnet och föräldrarna har tillit till egenvårdaren, i personlighetsutvecklingen då barnet vågar visa alla sina känslor men också i arbetet då arbetsmodellen fungerar som stöd åt personalens sätt att arbeta och ger legitimitet i deras arbete. Utmaningarna i arbetsmodellen handlar bland annat om personalfrånvaro, icke-fungerande personkemi och anknytning som blir för stark.</p> <p>Rapporten fungerar som ett hjälpmedel för Barnavårdsföreningen att utveckla arbetsmodellens tillämpning och utbildning. belyser ett behov av repetition av utbildningen</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords			
Arbetsmodell, egenvårdarmodell, tillämpning, daghem, barndagvård, trygghet, anknytning			

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	4
2 Teoretiska utgångspunkter	5
2.1 Top-down policy implementering	5
2.2 Trygghet som målsättning	7
3 Bakgrund och tidigare forskning.....	10
3.1 Arbetsmodellen utformas.....	10
3.2 Arbetsmodellen Tidigt familjestöd.....	12
4 Forskningens handlingsmiljö.....	13
4.1 Handlingsmiljö.....	13
4.2 Aktörer	14
4.3 Målet med arbetsmodellen.....	15
5 Syfte och målsättning för studien.....	16
5.1 Syfte och frågeställningar	16
5.2 Målsättning	17
6 Praktikforskningens karaktär	18
6.1 Forskningsprocessen	18
7 Metod och material	21
7.1 Datainsamling	21
7.2 Analysmetod.....	22
7.3 Etiska överväganden.....	23
8 De centrala forskningsresultaten	26
8.1 Utbildningen i Tidigt familjestöd.....	26
8.1.1 Nödvändig och efterlängtd.....	26
8.1.2 Hellre praktiskt framom teoretiskt.....	27
8.1.3 Repetition nödvändigt.....	28
8.2 Arbetsmodellens praktiska tillämpning.....	29
8.2.1 Dagsstarten.....	30
8.2.2 Kontakten till föräldrarna	31
8.2.3 Gruppernas sammansättning	31
8.3 Nyttan med arbetsmodellen	32
8.3.1 Dagsstarten lättare för barnet.....	32
8.3.2 Öppen dialog till föräldrarna	33
8.3.3 Stöd åt personalen	34
8.4 Trygghetens uttryck.....	35
8.4.1 Trygghet åt barnet.....	35
8.4.2 Trygghet åt föräldrarna.....	36
8.4.3 Trygghet åt personalen	37
8.5 Utmaningar i arbetsmodellen	39
8.5.1 Ombytande och frånvarande personal.....	39
8.5.2 Trygghet på kort- eller långsikt?	40
8.5.3 Icke-fungerande personkemi	42
8.5.4 Gruppernas sammansättning	42
9 Avslutande diskussion	44
10 Reflektioner kring forskningsprocessen.....	48
Källförteckning	49

Bilaga 1	52
Bilaga 2	53
Bilaga 3	54

1 Inledning

I den finska välfärdspolitiken har en betoning på förebyggande arbete och tidigt ingripande tagit fotfäste. Att det finns en strävan om ett skifte till förebyggande arbete i samhället syns tydligt i politiken, specifikt i lagstiftningens förnyande och utveckling. I Socialvårdslagen från 1982 (So 201, 710/1982) framkommer inget nämnande av förebyggande arbete, medan den nya Socialvårdslagen (So 201, 1301/2014) som träder i kraft 1.4.2015 lägger stor vikt på bland annat förebyggande av sociala problem i strukturellt socialt arbete (So 201, 2 kap. 7 §) och förebyggande av missförhållanden genom myndigheters samarbete (ibid. 8 §). Också i Barnskyddslagen (Ci 233, 417/2007) framhävs vikten av att förebygga problem och ingripa tillräckligt tidigt i problem som uppdagats. Denna skyldighet att utöva förebyggande barnskydd för att främja välfärden gäller alla barn, även de barn som inte är klienter inom barnskyddet. Detta förebyggande arbete sker bland annat genom barndagvården som enligt Barnskyddslagen är förebyggande barnskydd med uppgift att främja och trygga barnets uppväxt, utveckling och välfärd och förebygga problem (ibid. 1 kap. 3 a §). Barndagvården som förebyggande barnskydd har i uppgift att stödja föräldrarna i fostringsuppgiften, alltså i tidigt skede ge stöd åt föräldrarna i förebyggande syfte (Social- och hälsovårdsministeriet 2002, 12).

Detta skifte till betoning på förebyggande arbete och tidigt ingripande i lagstiftning signalerar ett samhälleligt problem som måste tampas med. Inom barndagvården innebar detta ett behov av att utveckla nya arbetsformer och redskap. Som reaktion till detta behov utarbetades arbetsmodeller med syfte att möta de nya eftersträvanden som lagstiftningen lagt fram, av vilka en är arbetsmodellen Tidigt familjestöd. Tidigt familjestöd är modellen enligt vilken daghemmen inom Barnvårdsförbundet i Finland arbetar och som de tillämpar i verksamheten för att möjliggöra förebyggande arbete. I denna praktikforskning undersöker jag därför hur arbetsmodellen Tidigt familjestöd tillämpats i praktiken genom att lyfta fram personalens upplevelser och erfarenheter av arbetet med modellen.

2 Teoretiska utgångspunkter

Teoretiska utgångspunkter innebär både ett val av perspektiv men också en kombination av infallsvinklar. I denna undersökning använder jag två teorier, en som teoretisk utgångspunkt och en som teoretisk referensram, nämligen top-down policy implementering och trygghet. Top-down policy implementering betonar i denna undersökning att en arbetsmodell förts in i verksamheten och som personalen sedan skall tillämpa medan trygghet framhäver som målsättning i arbetsmodellen.

2.1 Top-down policy implementering

Top-down policy implementering använder jag som teoretisk utgångspunkt eftersom beslutet att implementera, nämligen utförande av ett policybeslut (Mazmanian & Sabatier 1989, 21), och tillämpa arbetsmodellen Tidigt familjestöd och dess teoretiska utgångspunkt fattades på chefsnivå (top), ett beslut som sedan tillkännagjordes personalen på gräsrotsnivå (down). Att beslutet att implementera en ny policy kom från cheferna styrde både personalens första attityder gentemot arbetsmodellen, något som framkom i intervjuerna, men även min förförståelse och den attityd med vilken jag närmade mig intervjuerna och upplevelserna kring modellen. Jag märkte att jag gav mig in i intervjuerna med den inställning att personalen skulle vara negativt inställd till modellen eftersom införande av arbetsmodellen var ett beslut som fattades på chefsnivå och personalen skall arbeta enligt den.

Implementering definierar Mazmanian och Sabatier (1983, 7) som utförande av ett politiskt beslut av en offentlig myndighet. Ibrukttagandet av arbetsmodellen var inte ett beslut som fattades på direkt politisk nivå men teorin kan trots det tillämpas i denna undersökning eftersom beslutet fattades av cheferna och policyn, eller modellen, infördes på daghemmen utan att personalen som jobbar på gräsrotsnivå kunde bestämma vare sig de ville ta den i bruk eller inte. Denna möjliga användning och syn på top-down policy implementering understryker även Mazmanian och Sabatier (ibid, 11) genom att beskriva hur en skolstyrelse kan fatta beslut om att ta in en ny policy i en skola för att ändra hur lärarna praktiserar. Just detta handlar implementeringen av arbetsmodellen Tidigt familjestöd om, nämligen att cheferna på Barnvårdsföreningen beslutade att införa en arbetsmodell för att ändra daghemspraxis.

Implementeringen av en policy eller en modell kan ses från tre olika perspektiv: från mittpunkten, nämligen beslutsfattarna, från periferin, nämligen de aktörer som implementerar policyn i praktiken och från målgruppen, nämligen de som policyn är riktad mot. Jag närmar mig således undersökningen och implementeringen av arbetsmodellen från periferins synvinkel, nämligen från daghemspersonalens perspektiv. Därför koncentrerar jag mig i undersökningen på hur de reagerat till ”de störningar i sin miljö som orsakats på grund av utomstående tjänstemäns strävan till en ny policy” (egen övers. Mazmanian & Sabatier 1983, 12). Jag undersöker således hur personalen upplevde den nya arbetsmodellen, men även hur de upplever att den fungerat och gynnat dem och verksamheten. (ibid.). Enligt Lipsky är dessa ”street-level bureaucrats” eller gräsrotsbyråkrater de som slutligen bestämmer hur en policy genomdrivs (Lipsky 1980, xii). Enligt Mazmanian och Sabatier (ibid, 36) sker det i flera fall att dessa som skall tillämpa policyn motsätter sig implementeringen, vilket var den förförståelsen med vilken jag närmade mig undersökningen, och vilket belyser vikten av denna teori som utgångspunkt.

Huruvida arbetsmodellen är entydigt top-down policy implementering är svårt att säga. Arbetsmodellen kan ses som top-down då det inom organisationen varit ett beslut som fattats av cheferna och tillsagts åt personalen att tillämpa i verksamheten, men på strukturell nivå är den inte enbart top-down. Arbetsmodellen som förvisso är teoretiskt förankrad i grunden utvecklades dock i växelverkan med praktiken och verkliga utmaningar, vilket jag skrivit om i stycket om bakgrund till arbetsmodellen, då ett behov för tidigt ingripande och förebyggande arbete uppdagades. Det var således inte enbart en teori som skulle tillämpas i praktiken, utan en teoribaserad arbetsmodell som vuxit upp från praktikens behov och begäran. Men då arbetsmodellen sprids kan man se det som top-down, vilket jag gör i denna undersökning eftersom jag är intresserad av hur den implementerats och tagits i bruk på ett ställe. Arbetsmodellen har dock också likheter till bottom-up implementeringsmodellen, inte endast på grund av att behovet för den växte fram från praktiska förhållanden men också då det i själva verket är personalen på daghemmet som tillämpar arbetsmodellen och ansvarar för implementeringen. Implementering sker enligt Berman (1978 i Matland 1995, 148) på två nivåer, på makronivån där centrala aktörer utformar policyn, och på mikronivå där lokala organisationer reagerar till planerna på makronivån genom att utveckla egna program och implementera dem.

Enligt bottom-up implementeringsmodellen utgår implementeringen från mikronivån och granskas från hur de på gräsrotsnivå har tillämpar och arbetar med policyn i praktiken (Weatherley och Lipsky 1978 i Matland 1995, 149).

Implementering av en ny arbetsmodell innebär i grunden en beteendeförändring av personalen, nämligen att personalen skall börja arbeta på ett annat sätt, i detta fall enligt arbetsmodellen. Enligt Kurt Lewin (1951 i Evans & Alire 2013, 213) finns det tre stadier i att implementera denna beteendeförändring: "*upptinande*" (unfreezing) där personen blir villig att lära sig ett nytt beteende, möjligtvis genom att den inser hur icke-fungerande det rådande sättet är, *förändringen* då personen bekantar sig med det nya beteendet och slutligen *frysande* (refreezing) när beteendet blir stadigvarande och införlivat. John Kotter (1990 i Evans & Alire 2013, 214) vidareutvecklade dessa tre steg till åtta komponenter, vari visionskommunikation är en. Visionskommunikation innebär att cheferna kommunicerar och förmedlar idén och tanken med förändringen, vilket i fallet av denna arbetsmodells implementering innebär att personalen får gå en utbildning i Tidigt familjestöd för att lära sig vad den handlar om och styr hur de tillämpar den i praktiken. Utbildningen är således en central del av implementeringsprocessen, varför den får plats i denna rapport. Därtill kom önskemålet från Barnavårdsföreningens sida att lyfta fram hur informanterna upplevde utbildningen då det är Barnavårdsföreningen som skolar daghemspersonalen och vill utveckla utbildningen.

2.2 Trygghet som målsättning

Vikten av att ha trygghet som teoretisk utgångspunkt när jag granskar hur arbetsmodellen tillämpats belyser Mazmanian och Sabatier (1983, 7) då de gör en åtskiljning av *formulation* och *implementation*, alltså formulering och implementering. Detta innebär att hur en policy eller modell implementeras, tillämpas och uttrycks i praktiken inte nödvändigtvis stämmer överens med dess teoretiska formulering. Därför är en klart formulerad och konsekvent målsättning enligt Mazmanian och Sabatier (1983, 41) avgörande för att veta vad policyn strävar efter och därmed kunna avgöra ifall den fungerar. Matland (1995, 154) framhäver även vikten av att på förhand definiera vad en "framgångsrik implementering" är för att kunna utvärdera huruvida en policy eller arbetsmodell fungerar. En framgångsrik implementering kan innebära att målsättningen uppnås, vilken i arbetsmodellen Tidigt

familjestöd som bygger på anknytningsteorin är att ”stödå både barnets emotionella utveckling och föräldrarnas roll som fostrare” (Barnavårdsföreningen 2014, 42) vari trygghet är ett centralt element. Genom att förstå vad trygghet innebär samt att i undersökningen fokusera på trygghet och informanternas upplevelser kring det möjliggörs en granskning av arbetsmodellen.

Anknytningsteorin är resultatet av forskning som bedrevs av John Bowlby och Mary Ainsworth under mitten av 1900-talet. Bowlby intresse låg i länken mellan maternal förlust och senare personlig utveckling medan Ainsworths låg i trygghetsteorin (Bretherton 1992, 759). Bowlby lyfte fram begreppet attachment, på svenska anknytning, för att beskriva barnets beteende gentemot mamman. När ett barn har knutit an innebär det enligt Bowlby att barnet söker närhet och fysisk kontakt till anknytningspersonen då det blir trött, rädd eller sjukt. (Bowlby 1969, 193, 371). Enligt Bowlby (1980, 40) lägger anknytning grunden till trygghet, en tanke som Ainsworth spann vidare på. Ainsworth styrdes av Blatzs trygghetsteori som handlar om personlighetsutveckling, där trygghet innebär en känsla av säkerhet och tillräcklighet i att bemöta en situation nu samt de framtida följderna av detta bemötande eller denna reaktion. Enligt Blatz innebär trygghet även en känsla av att kunna lita på att andra accepterar ens beteende. (Salter Ainsworth 2010, 45–46). Med trygghetsteorin som referensram undersökte hon anknytningen mellan spädbarnet och mamman samt moderlig sensitivitet som grundläggande för utvecklande av trygghet och fann tre anknytningsmönster hos spädbarnen – trygg anknytning, otrygg anknytning och ännu inte anknuten. Den trygga anknytningen fann hon att starkt korrelera med moderns sensitivitet till barnets signaler och beteende, nämligen hur rätt och snabbt mamman besvarar barnets behov. (Bretherton 1992, 764–765).

Anknytningsteorin tar fasta på hur personlighetsutveckling är bunden till separation från modern i tidig barndom (Salter Ainsworth 2010, 44). När barn separeras från mamman och det inte har en ersättande anknytningsperson att te sig upplever barnet däremot separationsångest enligt Bowlby, vilket kan leda till att barn utvecklar oförmåga att bilda djupa relationer med andra som följd av att det inte funnits en bestående ersättande anknytningspersonen. (Bretherton 1992, 763).

Eftersom arbetsmodellen Tidigt familjestöd bygger på anknytningsteorin vari trygghet är en central del var trygghet som teoretiska referensram ett naturligt val i denna

undersökning. Trygghet som teoretisk referensram tar fasta på målsättningen i arbetsmodellen och omfattar å ena sidan trygghet i vården och å andra sidan barnets utveckling. I vården betyder det att barnet har en trygg anknytning till egenvårdare för att barnet och föräldrarna skall känna sig trygga på daghemmet. Trygghet i utveckling handlar om barnets personlighetsutveckling där eftersträvan är att göra barnet till en trygg individ. Jag har därför valt att fokusera på trygghet för att klargöra vad strävan i arbetsmodellen är och för att slutligen kunna granska arbetsmodellen, nämligen utifrån informanternas upplevelser avgöra ifall arbetsmodellen fungerar. Med denna referensram i åtanke får intervjuerna och analysen således fokus.

3 Bakgrund och tidigare forskning

3.1 Arbetsmodellen utformas

Arbetsmodellen Tidigt familjestöd har gradvis vuxit fram genom en växelverkan mellan lagstiftning, teori och praktik. Utvecklingen av arbetsmodellen fick sin början år 2003 och har sedan dess involverat flera olika aktörer och instanser. Mellan åren 2003 och 2005 genomfördes ett projekt vid namnet Tidig identifikation av barn i riskzonen (Tibir) vid svenska socialservicebyrån i Helsingfors tillsammans med Ab Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området för att utveckla kunskap och färdigheter gällande familjer och barn som är i riskzonen. Strävan var således att utveckla kunskap om just förebyggande arbete och tidigt ingripande, för att hindra att barnet tar mer skada ifall problemet pågår länge.

En trygg dagvårdsstart som gjordes åren 2004 till 2006 var ett Tibir-relaterat projekt där egenvårdarmodellen fick sin början och vars utbildare var Katri Kanninen. Målsättningen med detta projekt var att dagvårdsstarten för barn under tre år skulle vara tryggast möjlig och att dagvårdsstarten även skall vara till stöd för familjen och föräldraskapet. I detta projekt underströks vikten av att öka personalens kunskap om att identifiera risker, för att ingripa tidigt och förebygga växande problem. I samband med detta projekt började hembesöksidén utarbetas. Daghemmet Tärnan i Helsingfors var försöksdaghemmet, varefter modellen spreds till tio andra daghem. I skedet då modellen spreds till 10 ytterligare daghem byttes namnet till Trygg start-modellen. I denna utbildning var även Arja Sigfrids med. (Kanninen & Sigfrids 2009, 15–16).

Åren 2004 till 2006 förverkligades projektet Pikku-Saga i Vasa stad som ett samarbete mellan barnrådsgivningen, dagvården, hemservicen och det sociala arbetet. I detta skede var syftet att utarbeta en modell för tidiga stödinterventioner för barn under 8 år gamla och familjens välmående. Detta igen för att kunna stöda familjen och barnet på ett helhetsmässigt sätt och förebygga vidare problem. I Pikku-Saga utvecklades egenvårdarmodellen vidare. (Kanninen & Sigfrids 2009, 16).

Efter att Arja Sigfrids infört programmet StegVis på finska ordnades även den första utbildningen i Trygg start-modellen för svensk dagvård i Helsingfors. I denna modell fanns en modul vid namnet Trygg och trivsam atmosfär där egenvårdarmodellens

utbildning ingick, något som Katri Kanninen utvecklat. En verktygslåda för egenvårdaren lades till och vid samma tidpunkt byttes även modellens namn till Med barnaögon, som Kanninen & Sigfrids (2009, 17) säger ”väl beskriver strävan efter en förståelse för barnens upplevelser som den väsentliga målsättningen som skall styra uppläggningsen av daghemmets verksamhet i vardagen”. (ibid. 17). Den grundläggande principen i modellen är prevention och intervention för att hjälpa barnet utvecklas tryggt och ge den en sund tillväxt (ibid.).

Egenvårdarsystemet är en central del av arbetsmodellen. Egenvårdarkonceptet kom till Finland från USA i mitten av 1990-talet och hade som grundtanke att möta barnets individuella behov bättre i daghemmet (Backman 2009, 119). Enligt Kanninen & Sigfrids (2009, 13) tangerar egenvårdarkonceptet ens människouppfattning, det styr ens sätt att bemöta barn. Detta innebär att den är beroende av personalens personligheter och resurser. Egenvårdarmodellen innebär att varje barn har en från daghemspersonalen som följer med barnets utveckling på nära håll, vare sig det handlar om under måltidssituationer eller att ge stöd åt föräldrarna. Egenvårdaren har ansvaret för att observera och följa med barnets utveckling med tyngdpunkten på den emotionella anpassningen och därmed fästa uppmärksamhet vid eventuella problem. Som egenvårdare är man ”den trygga famnen” för barnet på daghemmet när dess anknytningsperson inte är närvarande (Kanninen & Sigfrids 2009, 17). Egenvårdaren gör hembesök innan dagvårdsstarten för att göra starten lättare för barn och föräldrar, är delaktig i mjuklandningen och tar hand om dokumentationen.

Inom Helsingfors dagvård tillämpas egenvårdarmodellen med namnet Med barnaögon. Kanninen, Sigfrids och Backman (2009) har skrivit en rapport för Finlandssvenska kompetenscentret FSKC om modellen. Enligt Kanninen och Sigfrids (2009, 18) fungerar arbetsmodellen Med barnaögon som ett hjälpmedel att arbeta med barn i riskzonen och därför förebygga ohälsa. Kanninen och Sigfrids (2009, 18) uppger att sådana individuella planer som fungerar som stöd för barnets uppväxt, inlärning och utveckling fortfarande i startgroparna, men genom att satsa på arbetsmodellen och individuella planer för barn gynnas barnets sunda tillväxt då problemen kan uppdagas i tid, vilket understryker modellens grundläggande princip om prevention.

Backman (2009) gjorde även en undersökning av modellen genom intervjuer med

personalen för att belysa hur de olika aspekterna och skeden av egenvårdarmodellen uttrycks och upplevs i praktiken. Enligt Backman (ibid, 178–180) gjorde Svensk utvecklingsenhet inom socialt arbete våren 2007 en undersökning genom enkät där föräldrar till barn som går på daghem där egenvårdarmodellen tillämpas fick utvärdera modellen. Responsen var mycket positiv, föräldrarna var nöjda med arbetsmodellen och hur den fungerade i praktiken. Därtill framkom det från ett utvärderingsseminarium för personal som arbetar med egenvårdarmodellen under våren 2007 att personalen upplevde att egenvårdarmodellen var tydlig, men att det kan bli problematiskt i och med att endast en person besitter så stor kunskap. Personalen upplevde att samarbetet med hemmet fungerade. Däremot finns det ingen undersökning eller kunskap om hur arbetsmodellen Tidigt familjestöd har tillämpats och tagits i bruk, varför jag nu i denna praktikforskning genom personalens upplevelser belyser hur den omsatts i praktiken och vilka nyttoaspekter den upplevs medföra.

3.2 Arbetsmodellen Tidigt familjestöd

Tidigt familjestöd heter den arbetsmodellen som Barnvårdsföreningen tillämpar i daghemsverksamheten och bygger på arbetsmodellen Med barnaögon. Den teoretiska grunden ligger i anknytningsteorin och praktiskt innebär modellen att stöda familjer och barn i dagvårdsstarten för att barnet skall känna sig tryggt och för att växelverkan mellan daghem och föräldrar skall fungera. Varje barn har en egenvårdare som gör ett hembesök till familjen innan dagvården inleds, barnet mjuklandar tillsammans med föräldrarna och egenvårdaren och därtill upprätthåller egenvårdaren och föräldrarna en god fostringsgemenskap. (Utbildning i Tidigt familjestöd 2015). Detta för att göra dagisstarten lättare för barnet och ge denne möjligast trygg anpassning till daghemmet och ge förutsättningarna för ett bra samarbete mellan personal och familj, även detta för barnets trygga utveckling (Kanninen & Sigfrids 2009, 12). Att ge barnet en stadigvarande egenvårdare får teoretiskt stöd av anknytningsteorin eftersom Bowlby menar att barn upplever separationsångest när det separeras från mamman vilket kan leda till framtida svårigheter i att bilda djupa relationer. Egenvårdaren fungerar alltså som den ersättande anknytningspersonen som Bowlby efterlyste då föräldrarna lämnar barnet på daghemmet.

4 Forskningens handlingsmiljö

Tidigt familjestöd är en arbetsmodell som tillämpas i alla Barnavårdsföreningens sex daghem för att stöda barnets emotionella utveckling och föräldrarnas roll som fostrare. Det är personalen på daghemmet som består av olika yrkesgrupper som lägger grunden för att syftet med arbetsmodellen praktiskt förverkligas.

4.1 Handlingsmiljö

Daghemmet som handlingsmiljö är en form av barndagvård. Daghem är förebyggande barnskydd (Ci 233 1 kap. 3 a §) som har enligt Lagen om barndagvård i uppgift att ”stöda dagvårdsbarnets hem i deras uppgift att fostra barnen samt tillsammans med hemmen främja en balanserad utveckling av barnets personlighet (och) erbjuda barnet fortgående, trygga och varma människorelationer, en verksamhet som på ett mångsidigt sätt stöder barnets utveckling” (Un 112, 1 kap. 2a§). Det är kommunens ansvar att ordna barndagvård åt kommuninvånarna (ibid. 1 kap. 4 §) medan undervisnings- och kulturministeriet ansvarar för den allmänna planeringen, styrningen och övervakningen och regionförvaltningsverket för planeringen, styrningen och övervakningen inom sitt verksamhetsområde (ibid. 2 kap. 8 §). Kommunens ansvar att ordna dagvård kan ske på olika sätt: att sköta verksamheten själv, att ha avtal med annan kommun, att vara medlem i en samkommun som sköter verksamheten, att skaffa service från staten, annan kommun, samkommun eller annan offentlig eller privat serviceproducent eller att ge serviceanvändaren en servicesedel (ibid. 10 §). För Barnavårdsföreningens daghem handlar det om service som föreningen producerar och kommunen köper av dem, alltså har Helsingfors stad köpavtal med föreningen. Barnavårdsföreningen har sex daghem i Helsingfors och har för samtliga 224 dagvårdsplatser köpavtal med Svenska linjen för dagvård och utbildning vid Helsingfors stad (Småbarnsfostran 2015).

Barnavårdsföreningen som grundades 1983 är Finlands äldsta barnskyddsorganisation. Den är en icke-vinstdrivande och erbjuder professionell service på flera olika sätt inom barnomsorgen. (Barnavårdsföreningen 2014, 6). Min granskning av arbetsmodellen Tidigt familjestöd bygger på dess användning i en av de sex daghemmen som Barnavårdsföreningen driver. Daghemmet har barn i åldrarna 0 till 5 och därmed personal i yngre och äldre grupper, men de som jag intervjuar för denna

undersökning är personalen som arbetar med de yngre barnen, eftersom arbetsmodellen är speciellt aktuell för dem då de unga barnen är nya och skall mjuklanda i daghemsmiljön med hjälp av modellen. De äldre barnen har till största dels redan blivit inskolade då de gått på daghemmet en längre tid, alltså är modellen kanske inte lika väsentlig för personalen som jobbar i de äldre grupperna.

4.2 Aktörer

På daghemmen arbetar barnskötare, barnträdgårdslärare och föreståndare. Barnskötaren och barnträdgårdsläraren arbetar i grupper med barnen medan föreståndaren som förman ansvarar för arbetet på ett heltäckande sätt på daghemmet, beviljar dagvårdsplats och sköter det administrativa, men skall också skapa utrymme för personalen att diskutera och reflektera kring arbetsmodellen samt möjliggöra exempelvis hembesöken (Backman 2009, 126). Behörighetskraven för dessa daghemsaktörer bestäms enligt Lagen om behörighetsvillkoren för yrkesutbildad personal inom socialvården (So 716). En barnträdgårdslärare skall ha minst pedagogie kandidatexamen där utbildning för barnträdgårdslärare eller yrkeshögskoleexamen inom hälsovård och det sociala området i vilken ingår studier med inriktning på förskolepedagogik och socialpedagogik i den omfattning som närmare föreskrivs genom förordning av statsrådet (So 716 7 §) medan barnskötare kan vara närvårdare eller dagvårdare. Därtill har Barnavårdsföreningen en specialpedagog vars uppgift är att stöda personalen i arbetet med barn i behov av särskilt stöd samt även att stöda familjerna (Småbarnsfostran 2015) och i mån av behov involveras även andra aktörer som exempelvis socialarbetare.

Vad gäller Tidigt familjestöd som arbetsmodellen på daghem är egenvårdaren den centrala aktören. Både barnträdgårdslärare och barnskötare är egenvårdare till barn, även föreståndaren ifall denne inte enbart har administrativa uppgifter utan också arbetar i grupp. Egenvårdaren är en i personalen från den barngrupp till vilken barnet kommer att höra och är den som tar emot barnet och föräldrarna när barnet börjar på daghemmet, fungerar för barnet som den trygga vuxna på daghemmet, skapar ett nära förhållande till föräldrarna för att ha en öppen dialog. Dock samarbetar personalen för att hjälpas åt. (Backman 2009, 123). Också föreståndaren och chefer är involverade i arbetsmodellens tillämpning. Backman (ibid. 125) poängterar att deras stöd är centralt för att upprätthålla och vidare utveckla arbetsmodellen. Också föräldrarna blir viktiga

aktörer inom handlingsmiljön då arbetsmodellens syfte är att egenvårdaren stöder föräldrarna i barnafostran (ibid. 124).

4.3 Målet med arbetsmodellen

Som teoretisk bakgrund till arbetsmodellen Tidigt familjestöd ligger Bowlby och Ainsworths anknytningsteori, genom vilken arbetsmodellen strävar efter att stöda barnets emotionella utveckling samt föräldrarnas roll som fostrare (Barnavårdsföreningen 2014, 42). Med arbetsmodellen skapas en trygg relation mellan daghem och barn och daghem och föräldrar genom att redan innan dagvårdsstarten träffa familjen i deras hem som för barnet är en trygg miljö för att stifta bekantskap och från början bygga kontakten. Detta för att göra övergången till dagvården en trygg kontinuitet (Kanninen & Sigfrids 2009, 34). Tidigt familjestöd ämnar skapa ett samarbete och en växelverkan mellan daghemspersonal och föräldrar för att fostra och stöda barnet i dess uppväxt och utveckling tillsammans, så att barnet får en god självbild och självkänsla. På strukturell nivå är nyckelbegrepp tidigt ingripande och förebyggande arbete.

5 Syfte och målsättning för studien

5.1 Syfte och frågeställningar

I Lagen om barndagvård (Un 112 L om barndagvård) framkommer det att barndagvårdens centrala uppgift är att stöda föräldrar i fostringsuppgiften samt ”främja en balanserad utveckling av barnets personlighet” och ordna verksamhet som ”stöder barnets utveckling” och ”främja barnets fysiska, sociala och emotionella utveckling samt stöda barnets estetiska, intellektuella, etiska och religiösa fostran” (L om barndagvård 1 kap. 2 a §). Arbetsmodellen Tidigt familjestöd är Barnavårdsföreningens metod att förverkliga dessa uppgifter. Detta genom att ge varje barn en egenvårdare, att egenvårdaren gör ett hembesök till familjen innan dagvårdsstarten, att barnet mjuklandar tillsammans med föräldrarna och egenvårdaren samt att egenvårdaren och föräldrarna upprätthåller en god fostringsgemenskap (Utbildning i Tidigt familjestöd 2014). Syftet med denna praktikforskning är således att granska hur arbetsmodellen Tidigt familjestöd tillämpas och syns i praktiken. Detta gör jag genom att intervjua tre från personalen för att belysa deras upplevelser och erfarenheter av att arbeta med modellen på ett av Barnavårdsföreningen daghem.

För att granska arbetsmodellen har jag två centrala forskningsfrågor. Dessa handlar å ena sidan om hur den arbetsmodellen tillämpats och uttrycks i praktiken och å andra sidan vilken nytta är med den och lyder:

1. Hur har arbetsmodellen Tidigt familjestöd tagits i bruk? Hur syns den i praktiken? Vilka är erfarenheterna och upplevelserna?
2. Vilken nytta upplever informanter att arbetsmodellen Tidigt familjestöd medför? Hur syns denna nytta?

I den första frågan blir konkreta uttryck och tillämpningar aktuella, där även upplevelser om utbildningen berörs. I den andra frågan blir det specifika intresset i målsättningen en viktig referensram, eftersom den handlar om informanternas upplevelser av nytta av arbetsmodellen. Frågor som att upplever de att arbetsmodellen gör barnen trygga och hur denna trygghet syns behandlas.

5.2 Målsättning

Målsättningen med denna studie är som för övrig praktikforskning att kunna bidra med kunskap, både till det socialarbetets teoretiska område och praktiska. Saurama och Julkunen (2009, 294) uttrycker detta som att praktikforskning skall kunna svara på frågor som uppstår i praktiken och ännu så att man med svaren kan ge tillbaka till praktiken, vilket är mönstret min praktikforskning också följer. Från Barnavårdsföreningens sida kom det ett önskemål om att utvärdera arbetsmodellen för att ge se hur den fungerar, och med de svar som uppstår genom att belysa personalens upplevelser av den kan jag sedan ge tillbaka till praktiken, till Barnavårdsföreningen. Det blir som en kunskapsproduktionscirkel, där undersökningen producerar kunskap och ger det tillbaka till praktiken för att sedan i mån av behov ytterligare kan tillämpa i verksamheten.

Goggin et al. (1990, 40) menar att en viktig del av implementering och tillämpande av en policy eller modell är en diskussion och växelverkan mellan top och down. Liksom praktikforskning fungerar som en länk mellan det teoretiska och det praktiska för att utveckla både och, kan denna rapport fungera som den länk mellan daghemspersonalen och cheferna som är väsentlig för att implementeringen skall lyckas. Genom att belysa personalens upplevelser och erfarenheter av arbetsmodellen och sedan ge denna kunskap tillbaka till cheferna och beslutsfattarna öppnar denna praktikforskning upp dialogen mellan top och down, vilket slutligen kan utveckla nya och ändamålsenlig förfaranden ifall informanterna upplever att sådant behövs. Jag granskar därför i denna praktikforskning arbetsmodellen Tidigt familjestöd för att kunna bidra till dess implementering och tillämpande genom att belysa hur personalen upplever modellen.

6 Praktikforskningens karaktär

Praktikforskningens eftersträvan är att föra samman det praktiska och akademiska i socialt arbete, för att möta praktikens önskan om att förbättra tjänsterna och den akademiska världens önskan om att förstärka utbildningens kvalitet samt den teoretiska grunden. Man vill föra kunskap som produceras i praktiken in i den akademiska världen, samt stärka den teoretiska grunden i ämnet socialt arbete. Praktikforskningen handlar å ena sidan om att skapa kunskap utgående från praktiken och å andra sidan om att utveckla praktik som bygger på forskning. (Saurama & Julkunen 2009, 295).

Någon entydig definition för praktikforskning finns det dock inte, utan den förstås olika beroende på sammanhang. Det finns således olika benämningar som praktikbaserad forskning (*practice-based research* eller *käytäntölähteinen tutkimus*), praktikerforskning (*practitioner research* eller *käytännöntyöntekijätutkimus*) och praktikforskning (*practice research* eller *käytäntötutkimus*) men i denna kurs och rapport talas det om praktikforskning. Trots tvetydigheten identifierar Saurama & Julkunen (2009, 294–295) några centrala aspekter för praktikforskning i socialt arbete. Den främsta är att problemställningen är förknippad med det sociala området praxis, nämligen att forskningen ger svar på frågor som uppstår i praktiken och därtill att svaren ges tillbaka till praxisen. Därtill kännetecknas forskningsprocessen av en förändringsorientering, alltså att forskningen hjälper hitta sätt och svar att utveckla och förändra socialarbetets praxis. Den tredje aspekten handlar om att forskningen är interaktiv där flera olika organ deltar i processen. Ytterligare är forskarens och praktikerns roller sammanflätade där forskaren är både subjekt och objekt. Slutligen överlappar kunskapsproduktionen och kunskapsinförandet. (ibid.)

6.1 Forskningsprocessen

Valet av forskningsområde och syfte för denna praktikforskning fick sitt ursprung i praktiken. När jag av en klasskompis fått nys om att Barnavårdsföreningen kunde vara intresserad av att ta emot en praktikstuderande kontaktade jag Anne Bjaerre, enhetsförman på Barnavårdsföreningens Familjelinjen. Hon gav mig i sin tur idén om att undersöka arbetsmodellen Tidigt familjestöd och att därför ta kontakt med Noora Lohi, chef för småbarnsfostran. Bjaerre sade att arbetsmodellen inte tidigare

undersökts eller granskats, men att de på Familjelinjen i synnerhet vore intresserade av en granskning av den då det är Familjelinjen som utbildar personalen. Hon framförde därtill en önskan om att i undersökningen ta med hur just utbildningen upplevdes för att kunna utveckla den. Problemområdet och problemställningen kom således direkt från handlingsmiljön och var direkt förknippade med det sociala områdets praxis, och redan från början gjordes det klart att resultaten skulle föras tillbaka till praktiken.

När jag sedan kontaktade Lohi var hon mycket positivt inställd till undersökningen och med henne funderade vi tillsammans vilken infallsvinkel jag skulle ha, hur jag skulle samla in material, vem jag skulle intervjua och hur undersökningen rent praktiskt skulle genomföras. Vi kom överens om att jag intervjuar de professionella, alltså daghemspersonalen. Därefter träffade jag föreståndaren för det daghem som ingår i min undersökning. Med henne diskuterade vi närmare infallsvinklar och detaljer, som när det skulle passa dem att jag vistas på daghemmet för att få en helhetsbild av handlingsmiljön samt att samla in datamaterialet. Innan datainsamlingsprocessen inleddes bekantade jag mig med handlingsmiljön för att skapa en förståelse för hur daghemmet fungerar och vilka aktörer, både barn och vuxna, som finns med i verksamheten. Detta hjälpte mig förstå och tolka intervjuerna bättre.

Efter att jag bekantat mig med daghemmet och skrivit ett utkast till praktikforskningsplanen skickade jag den till Lohi för att kolla hur hon förhåller sig till de tankar jag hade. Vi diskuterade då forskningsetiska principer, som huruvida jag får nämna daghemmens namn och hur mycket beskrivningar som är möjligt för att inte avslöja vilket daghem det är frågan om, samt ifall jag får utöka mitt datamaterial till att inkludera mer än det först tänkta daghemmet.

Att forskarens och praktikerns roller är sammanflätade där forskaren är både subjekt och objekt upplevde jag under hela forskningsprocessen. Visst var det jag som drev forskningen, men önskemålen och riktlinjerna kom från praktiken. Jag anpassade mig till deras tidtabeller, när det passade daghemspersonalen att intervjuas, och ställde frågor i intervjun som organisationen önskade få svar på. Därtill uppskattade och värdesatte jag den expertis och kunskap som såväl informanterna som Bjaerre och Lohi besitter, och trots att jag är forskaren anser jag inte mig själv vara den kunniga. Jag anser att praktikerna är de som är experter på området och på arbetsmodellen

Tidigt familjestöd. Därtill hjälpte Bjaerre och Lohi mig på traven med forskningsprocessen, när det var frågan om att begränsa och ta i beaktande etiska överväganden.

Saurama och Julkunen (2009, 294) talar om att överlappa kunskapsproduktionen och kunskapsinförandet, vilket jag upplevde under intervjuerna. Kunskapsproduktionen kom i form av att informanterna delade med sig av sina upplevelser för att analyseras men samtidigt framhävde informanterna under intervjuerna att de fått en ny förståelse för arbetsmodellen. Praktikforskning kännetecknas därtill av en förändringsprocess, något som själva arbetsmodellen medfört. Arbetsmodellen innebar ett nytt sätt att arbeta, och min uppgift i och med denna praktikforskning var att undersöka hur personalen upplevt denna förändring, hur de upplever arbetsmodellen och den nytta och de utmaningar den medfört. Eftersom Bjaerre uttryckte en önskan om att framhäva informanternas upplevelser av utbildning kan de resultaten därtill bidra till att utveckla just utbildningen i Tidigt familjestöd. Det som därför utmärker denna undersökning som praktikforskning är det faktum att undersökningen får sin början i det praktiska socialarbetet och genom att samla in data och undersöka praxisen görs sedan en analys som ger ny kunskap och synliggör svagheter i praktiken. Då analysen gjorts förs resultaten tillbaka till aktörerna för att de sedan skall kunna tillämpa den nya kunskapen i praktiken, för att utveckla praxisen. (Satka 2014, 6).

7 Metod och material

7.1 Datainsamling

I denna praktikforskning undersöker jag hur arbetsmodellen Tidigt familjestöd tillämpas i praktiken, på basis av daghemspersonalens erfarenheter och upplevelser av den, då det är dessa som arbetar med arbetsmodellen i praktiken varje dag. Inledningsvis övervägde jag alternativet att intervjua också föräldrar men efter att ha diskuterat med Noera Lohi kom vi fram till att det för forskningstillståndets och forskningsprocessens skull blir lättare att intervjua endast personalen. Valet av att intervjua daghemspersonalen vinklade undersökningen och gav undersökningen syfte av att se hur arbetsmodellen tillämpas i praktiken, hade jag intervjuat föräldrarna istället hade undersökningen fått en annan vinkling med fokus på om den fungerar.

Denna arbetsmodell har inte tidigare undersökts berättade Anne Bjaerre, varför jag valt att använda samtalsintervjuer som datainsamlingsmetod. Esaiasson m.fl. (2003, 281) menar att samtalsintervjuer är en användbar datainsamlingsmetod då man vill undersöka ett utforskat område, medan Kvale och Brinkmann skriver att den kvalitativa forskningsintervjun ”söker förstå världen från undersökningspersonernas synvinkel, utveckla mening ur deras erfarenheter, avslöja deras levda värld” (Kvale & Brinkmann 2009, 17). Då dessa är mina avsikter med denna praktikforskning använder jag kvalitativa intervjuer som datainsamlingsmetod. Dessa individuella intervjuer gjordes med tre från daghemspersonalen. Daghemsföreståndaren som jag varit i kontakt med valde ut de tre informanterna utifrån de några kriterier jag hade, nämligen att de gått utbildningen i Tidigt familjestöd och att de arbetat en längre tid med de yngre barnen på daghemmet. Deltagande i intervjun var frivilligt och innan intervjuerna började och de gav mig deras informerade samtycke berättade jag om anonymitet, konfidentialitet och hur materialet kommer att användas. Dessutom klargjorde jag att de när som helst får avbryta intervjun.

Intervjuerna genomfördes under december 2014. I januari var det planerat att göra ännu ytterligare två, men detta blev inte av då det blev förhinder. På förhand skrev jag frågorna som jag utgick från under intervjun, men samtidigt formades intervjuerna allt efter det som kom på tals, alltså var intervjuerna semistrukturerade. Detta, för att ge bästa möjlighet åt respondenten att utveckla de egna tankegångar. (Denscombe 2009,

234–5). Delvis var intervjuerna därtill begreppsintervjuer eftersom jag genom det informanterna sagt vill klargöra och kartlägga deras föreställningar om begreppet och teoretiska utgångspunkten trygghet, och hur de upplever att det syns i praktiken (Kvale & Brinkmann 2009, 167).

Jag började intervjuerna med inledande frågor som var öppna men efter det lät jag informanterna utveckla deras egna tankar. Jag ställde uppföljningsfrågor till sådant jag önskade att informanterna skulle klargöra ytterligare och mer direkta frågor om det var något tema eller intervjufråga som jag upplevde att vi inte alls hade berört. Trots att jag strävade efter att undvika ledande frågor ställde jag också tolkande frågor för att klargöra och omformulera vad informanten sagt. (Kvale & Brinkmann 2009, 150–152). Efter den första intervjun insåg jag hur oändamålsenligt det var att ha tre sidor med specifika frågor, så inför den andra och tredje intervjun hade jag med mig endast några punkter med ord för att komma ihåg det centrala som jag ville att vi skulle beröra. Den första intervjun tog 51 minuter och 39 sekunder, den andra 36 minuter och 17 sekunder och den tredje 34 minuter och 31 sekunder. Intervjuerna gick smidigt till, dock under transkriberingsskedet märkte jag att diskussionerna ibland spårade ur och tangerade inte precis frågeställningarna, men jag hade bestämt att jag låter informanterna i egen takt utveckla sina tankar och inte avbryta trots att det spårar ur, delvis för att jag upplever att det är till mer nytta än skada att de känner sig bekväma och att jag inte avbryter dem, och delvis för att jag lärt mig att de mest värdefulla reflektionerna och utsagorna kan komma just när diskussionen spårar ur.

Medan jag transkriberade intervjuerna markerade jag de ställen som hade med mina frågeställningar att göra, för att sedan i analyskedet kunna plocka ut citat och exempel. Frågorna jag ställt och områdena vi berört under intervjun handlade just om mina frågeställningar, alltså hade jag färdigt uttänkt hur analyskapitlet skulle vara ordnat och behövde därför inte i intervjuanalysen hitta teman som informanterna framhåvt.

7.2 Analysmetod

Enligt Kvale och Brinkmann (2009, 253) kan en forskare analysera och tolka sina intervjuer utan att följa någon specifik metod eller systematisk teknik och istället förhålla sig till analysen på ett mer generellt sätt, vilket jag gjort i denna

undersökning. Delvis har jag analyserat de semi-strukturerade intervjuerna på ett sätt som Kvale och Brinkman (2009, 251) kallar bricolage, då forskaren använder sig av olika verktyg och analytiska tekniker för att analysera en intervju, trots att de inte är tillänkta just den uppgiften. Jag har läst igenom intervjuerna och fått ett allmänt intryck och sedan gått tillbaka till de avsnitt som varit av specifikt intresse. Därtill har jag tagit uttalanden från det konkreta till ett mer teoretiskt och abstrakt perspektiv för att skapa mening i texterna (ibid., 252). Och delvis har intervjuanalysen varit teoretisk tolkning. Detta eftersom trygghet var såväl en av mina teoretiska referensramar genom vilken jag tolkar intervjuerna, som en av mina frågeställningar (ibid., 253). Intervjuanalyserande som teoretisk tolkning vilar på forskarens förmåga att presentera premisserna och argumentera för tolkningarna och kräver därför att forskaren har kunskap om teorin för att lägga märke till det relevanta, men även ”kreativitet vid tolkningen och stränghet i prövningen av tolkningarna” (ibid., 257). Den teoretiska tolkningen kan ske på olika sätt, men det jag använde mig av är det som Lather (1995 i ibid., 254) kallar realistisk tolkning av intervjuanalysen. En realistisk tolkning söker informantens synvinkel och textens väsen och sanning, där forskaren intar en beskrivande roll.

7.3 Etiska överväganden

För denna undersökning och forskningsprocess följer jag de forskningsetiska principer som är grundläggande vid forskning inom det sociala området samt de specifika för forskning genom intervjuer. Dessa handlar om att respektera den undersökta självbestämmanderätt, att undvika skadegörelse samt integritet och dataskydd (Rauhala & Virokannas 2011, 239).

För att respektera självbestämmanderätten har jag varit i nära kontakt med de inblandade, både informanterna och cheferna på Barnavårdsförbundet, för att de skall få säga sitt om hur jag skall gå tillväga, hur jag skall undersöka och hur resultaten skall redovisas för, bland annat genom att ansöka om forskningstillstånd. Jag diskuterade med Noora Lohi, chef för småbarnsfostran vid Barnavårdsförbundet, ifall jag behöver forskningstillstånd av föräldrarna, men kom fram till att jag inte gör det då jag intervjuar enbart daghemspersonalen och mina observationer av handlingsmiljön och gruppverksamheten endast är i syftet att skapa förståelse för och en helhetsbild av handlingsmiljön. Därför räckte det med en kungörelse åt dem

gällande vem jag är och varför jag vistas på daghemmet och utför en sådan undersökning. Föreståndaren på daghemmet önskade att jag på förhand skulle skicka henne intervjuguiden så att informanter fick ta del av den, alltså gjorde jag det. Informanterna deltog frivilligt och gav sitt samtycke, fick avbryta intervjun när som helst utan att måste förklara sig och fick hoppa över frågor ifall de kände sig obekväma med att svara (Forskningsetiska delegationen 2009, 5). De är en del av hela processen och får påverka vad som skrivs och hur det skrivas (Rauhala & Virokannas 2011, 241).

I all forskning måste man överväga frågan om nytta gentemot skada, även i denna undersökning. Genom att undersöka, granska och utvärdera arbetsmodellen kan Barnavårdsföreningen utveckla sin verksamhet men även respondenterna får känna att deras röster hörs, alltså är undersökningen till nytta. Skadan som undersökningen kunde föra med sig handlar om psykiska olägenheter samt ekonomiska och sociala olägenheter (Forskningsetiska delegationen 2009, 8–9). Detta betyder att respondenterna kunde uppleva att deras förmågor ifrågasätts då någon utomstående träder in för att undersöka deras arbetssätt, men huvudsakligen om risken av att arbetsmodellen anses och bedöms vara icke-fungerande. Dåliga resultat kunde leda till att arbetsmodellen avslutas eller att organisationen får dålig publicitet och dåligt rykte eller att organisationen beskyller respondenterna för att inte respektera modellen. Jag tänker mig att risken för att dessa scenarier skulle inträffa är minimala, i synnerhet eftersom arbetsmodellen funnits inom Barnavårdsföreningen i över 5 år och även används i alla Helsingfors svenska daghem under namnet Med barnaögon. För att minimera riskerna och undvika skada mot både respondenterna och organisationen understryker jag starkt att jag inte har som syfte att utvärdera respondenternas arbetsförmågor eller arbetssätt, utan vill belysa och framföra deras kunskap och erfarenheter, och att undersökningen är ett samarbete mellan mig och dem.

Skadan för den personliga integriteten och dataskydd beaktas genom att hålla de insamlade data konfidentiellt och i tryggt förvar, att data endast används till det ändamål som respondenterna gett samtycke till samt att Barnavårdsföreningen får göra sin röst hörd vad gäller publicerande av resultaten (Forskningsetiska delegationen 2009, 9–10). För att skydda respondenternas och organisationens

integritet hålls respondenterna samt daghemmet anonyma, dock framgår det att organisationen är Barnvårdsföreningen. Detta efter att ha diskuterat med handledaren och kommit fram till att det måste framgå, eftersom det endast inom Barnvårdsföreningen används arbetsmodellen Tidigt familjestöd och eftersom rapporten även är ämnad för deras utveckling.

Kvale & Brinkmann (2009, 32) skriver att ”intervjuforskning genomsyras av etiska frågor. Den kunskap som produceras av sådan forskning är beroende av den sociala relationen mellan intervjuare och intervjuperson.” Därför har det varit viktigt att redogöra för mina informanter om mitt syfte och min roll. Jag har inte som ändamål att undersöka eller granska dem specifikt eller deras förmågor, utan vill föra fram deras syn och upplevelser av att arbeta med arbetsmodellen. Jag framhäver att det handlar om ett samarbete, jag är inget hot som kommer utifrån för att utvärdera dem, utan jag vill arbeta tillsammans med dem med kontinuerlig dialog för att de skall uppleva att deras röster är det väsentliga, att jag utför denna praktikforskning för att hjälpa dem och ge dem något gynnsamt och någon nytta (Rauhala & Virokannas 2011, 238). De är delaktiga genom hela forskningsprocessen, inte bara genom att bidra med deras upplevelser, utan även i analyskedet. När rapporten är färdig skickas den till Barnvårdsföreningen för att de sedan kan avgöra ifall de vill att den publiceras samt ge dem möjlighet att med rapporten utveckla verksamheten, för att respektera deras självbestämmanderätt samt skydda deras integritet.

8 De centrala forskningsresultaten

Alla var så där att "nej, vad är det här..." som nån har hittat på att vi skall sitta här och lyssna på föreläsningar om nånting som ingen fattar. Att det kändes jätte motigt då i början. (...) man kanske har en sån där tanke, för att det kommer alltid från andra ställen, sådana att "nu skall ni göra det här och nu skall ni göra det här" så man kanske är lite negativt inställd från början ren. Att det känns sådär att vi får bara nya uppgifter som vi måste göra (...) Och kanske man tänkte samma när det här kom, att "aha, nu har nån igen nånstans på toppen igen hittat på nånting som vi skall lära oss och börja med utan att det egentligen gynnar oss på något sätt". Men via arbetet så har jag nog märkt att det lönar sig nog.

Så beskriver en av informanter känslan bland personalen då arbetsmodellen introducerades till dem och utbildningen skulle påbörjas och arbetsmodellen tas i bruk. Hon upplever att de inte var förberedda på att denna arbetsmodell skulle tas in och tillämpas i verksamheten, men trots denna "motiga" början visar intervjuerna med de tre informanter som deltog i denna undersökning att upplevelserna av arbetsmodellens tillämpning, användning och nytta är mångfasetterade och mycket positiva.

Resultaten av undersökningen har jag delat upp i fem delar och bygger alla på informanternas upplevelser och erfarenheter. Först kommer upplevelserna och erfarenheterna av utbildningen i Tidigt familjestöd som Barnavårdsföreningen ansvarar för. Andra delen handlar om upplevelserna och erfarenheterna av arbetsmodellen praktiska tillämpningar och uttryck. Sedan kommer upplevelser av nyttan med arbetsmodellen, vilket är nära förknippat med följande del, nämligen trygghetens uttryck enligt informanterna. Till sist beskrivs de utmaningar som informanterna upplever att arbetsmodellen medför.

8.1 Utbildningen i Tidigt familjestöd

8.1.1 Nödvändig och efterlängtd

Upplevelserna och erfarenheterna av utbildningen i Tidigt familjestöd som Familjelinjen vid Barnavårdsföreningen ordnar var positiva. B poängterar att

utbildningen var en förutsättning för att kunna implementera arbetsmodellen i verksamheten, vilket John Kotter (1990 i Evans & Alire 2013, 214) lyfter fram i visionskommunikation.

Nå, den var ju bra med tanke på att vi skulle ta i bruk det här systemet. Det var indelat i teori bit och sen hur det skulle gå till i praktiken. Det var nog riktigt lyckat.

Informanterna upplevde att utbildningen var bra och nödvändig, trots att den var kort och "lite väl lite". B upplever att "en två dagars utbildning räcker till en viss del och det ger en introduktion till det och visar målsättningarna och vad man skall sträva till och sen får man ju lära sig i praktiken med att göra" men upplever inte att utbildningen behöver vara längre då det viktigaste kom fram i utbildningen. Att man lär sig i praktiken håller A med om då hon säger att "först sen när man började jobba med det och man har kunnat se med åren vad som är idéen, tanken bakom".

Att C upplevde att utbildningen var bra berodde delvis på att han längtat efter ett annat sätt att bemöta barnen än som innan arbetsmodellen var möjligt. Eftersom han redan börjat tänka i dessa banor upplevde han att utbildningen och arbetsmodellen var jätte bra och passade in.

... jag började tänka (...) att man borde kunna ge tid åt de nya på ett annorlunda sätt än vad vi hade möjlighet. Så jag var på något sätt, mentalt hade jag börjat tänka i de här banorna. Och sen kom den här utbildningen. Att jag tyckte nog att det satt jätte bra och att det passade in.

8.1.2 Hellre praktiskt framom teoretiskt

Informanter upplevde att den teoretiska biten av utbildningen var svårgreppad och abstrakt medan den delen av utbildningen som belyste andras praktiska erfarenheter av arbetsmodellen var givande och lärorik. Vikten av praktiskt i utbildningen belyser A då hon säger att,

... det är ju ändå i praktiken som vi jobbar, att klart att teori är viktigt men att om man bara talar om teori så glömmer man det där praktiska och då har man kanske svårt att tillämpa den där teorin sen i praktiken, för att man har inte

kanske förstått vad den betyder den där teorin före man sen diskuterar fram vad det betyder i praktiken.

Hon upplever att utbildningen ”började sen väcka den här förståelsen för vad det här betyder på riktigt” då det fokuserade mer på det praktiska, vilket även B upplever att gjorde utbildningen lyckad och bra, då han säger

... det var bra det där med (...) andra som var och berättade om sina erfarenheter och som hade lyckats och hur dom hade löst problem.

A upplever att en utbildning med praktisk betoning ger deltagarna mer än en utbildning som koncentreras på det teoretiska. Hon jämför med en tidigare utbildning hon gått i småbarnsfostran som hon upplevde som väldigt teoretisk och inte på den nivån att de kunde förstå eller kunnat diskutera. Utbildningen i Tidigt familjestöd upplevde hon däremot att var bra men poängterar ändå att det teoretiska är svårgreppat.

... den här utbildningen var bra som vi gick, och där fick man det här mera praktiska. (...) Men jag tycker inte att teorin hämtade fram det, den där tanken, så bra att det skulle ha gått ändå in så att man skulle ha förstått.

8.1.3 Repetition nödvändigt

Informanterna framhäver en önskan om repetition, en genomgång och upprepning av utbildningen i Tidigt familjestöd, vilket också Backman (2009, 131) fann i sin undersökning. De understryker att de inte kommer ihåg så mycket av utbildningen då det var ”så pass länge sen” och tillägg önskar informanterna att det skulle ordnas en kväll där de kunde gå igenom idén, syftet, målsättningen, tanken och teorin bakom arbetsmodellen på nytt. Eftersom de nu har arbetat med modellen i flera år och förstått vad den innebär i praktiken kunde de nu bättre ta åt sig av teorin.

Ärligt sagt så är det med all skolning och utbildning och fortbildning, borde uppdateras. (...) man borde ha en kväll då man skulle sitta och uppdatera och lite repetera (...) Liksom att fundera över det, man skulle ju kunna göra det i grupp och sitta och tänka att ”vad lärde vi oss, hur har vi kunnat använda oss av det vi har lärt oss, hur har det känts”, allt det här som jag nu pratar om men det skulle man kunna göra också med sina kolleger.

Informanterna upplever att det kunde gynna deras förståelse för arbetsmodellen och dess syfte ifall de kunde få utsatt tid att diskutera, reflektera och fundera på modellen tillsammans. De tänker att teorin kunde genomgå igen och fundera hur man lyckats tillämpa den. C upplever att en genomgång av teorin skulle stärka deras professionalitet och yrkesstolthet.

... vi liksom ser igen det där att "åhå, vi gör ju jätte viktigt nu när vi börjar ta emot det här nya barnet, vi är ju en nyckelperson". Det höjer oss också, vår professionalitet, men att där behövs nog hela tiden uppmuntran, stöd och skolning.

8.2 Arbetsmodellens praktiska tillämpning

Enligt Matland (1995, 148) finns det stor variation i hur policyn implementeras på lokalnivå. Detta innebär att de upplevelser och erfarenheter som dessa informanter på detta daghem har av arbetsmodellens praktiska tillämpning ser annorlunda ut än upplevelserna hos personalen på ett annat daghem, alltså är dessa praktiska tillämpningar specifika för detta daghem och går inte att generalisera, vilket även stämmer för övriga resultat. Informanterna är mycket positivt inställda till arbetsmodellen och upplever att den är bra och fungerande. De upplever därtill att de har möjlighet att påverka hur arbetsmodellen och dess teoretiska syfte tillämpas i praktiken, samtidigt som de får stöd av cheferna. A upplever att "chefen är med o styr lite åt vilket håll vi far", vilket hon ser som positivt då hon sedan skrattar och säger att "utan det så skulle vi kanske aldrig ha kommit fram". Detta poängterar Backman (2009, 125) som grundläggande för att arbetsmodellen med tonvikt på egenvårdarmodellen skall upprätthållas och utvecklas. Eftersom egenvårdarsystemet är det centrala i arbetsmodellen kretsar informanternas upplevelser av arbetsmodellen därmed främst kring just egenvårdarsystemet.

Att arbetsmodellen är en självklar och integrerad del av verksamheten framkommer i undersökningen. B upplever att arbetsmodellen blivit integrerad i och omfattar hela verksamheten och samt blivit en självklar del av vardagen. Han säger,

Det är nog en del av vardagen. Det kan hända att man inte hela tiden tänker på att nu skall vi göra enligt den här modellen, men det är det som en väldigt stor del av vår struktur baserar sig på, den där tankevärlden.

8.2.1 Dagensstarten

Informanterna upplever att arbetsmodellen är som viktigast och mest aktuell vid dagisstarten, eftersom det är då som barnet och föräldrarna behöver känna tryggheten mest. Trygghet som teoretisk eftersträvan kommer till uttryck redan innan barnet börjar på dagis, när egenvårdaren gör hembesök till familjen, något som upplevs som positivt av informanterna. Enligt informant C är dagisstarten den största förändringen för både barnet som är olyckligt när mamma lämnar den och föräldrarna. För att göra denna övergång från hemmet till dagiset lättare och tryggare har hembesöket och mjuklandningen tagits in. A upplever att det teoretiska i arbetsmodellen, anknytningsteorins betoning på trygghet, syns i och med att de i arbetet satsar så mycket på att göra dagisstarten så lätt som möjligt för barnet och familjen.

... det att dagisstarten skall för familjerna och barnet vara så lugn och trygg som möjligt, att det inte skall bli en jätte stor börda för föräldrarna att lämna barnet och inte för barnet att föräldrarna går. Att det skall gå så lätt som möjligt den här förflyttningen till det här dagislivet. Och det ser jag nog som det viktigaste och största uppgiften i det här.

Hembesöket är en strävan att lägga grunden för en trygg och lugn dagisstart för barnet redan innan barnet börjat på dagis. Egenvårdaren går, tillsammans med någon annan från personalen, på hembesök till barnet för att underlätta och möjliggöra en öppen växelverkan mellan föräldrarna och personalen samt för egenvårdaren att få en inblick i barnets hemmiljö. När barnet sedan mjuklandar på daghemmet syns arbetsmodellen i att det är egenvårdaren som tar emot barnet, den som byter blöja på barnet, nattar barnet och sitter vid samma matbord som barnet. Även arbetsturer anpassas enligt barnets vistelse på dagiset.

... vi ju åtminstone nästan en månad väldigt nära det här barnet som vi är egenvårdare till. Vi sitter bredvid, vi roterar inte i matbordet som vi annars gör, liksom byter bord utan, vi nattar barnet, vi är alltid och tar emot, försöker ordna arbetsturer så att vi finns på plats. Att det här är mjuklandning.

Verksamheten anpassas således på flera sätt i synnerhet under mjuklandningen. Detta för att barnet skall kunna knyta av till just egenvårdaren och därmed ge barnet den trygghet som arbetsmodellen strävar efter. Efter mjuklandningen upplever informanterna att arbetsmodellens roll ”minskar nog, jo, men det som är jätte viktigt som blir kvar är föräldrakontakten”.

8.2.2 Kontakten till föräldrarna

Kontakten till föräldrarna är även ett praktiskt uttryck av arbetsmodellen. Att daghemmet arbetar enligt arbetsmodellen syns i praktiken genom att varje barn har en egenvårdare som föräldrarna är vetandes om och kan vända sig till. Egenvårdarsystemet gör att kommunikationen med föräldrarna som byggs upp redan under det inledande hembesöket betonas.

... redan före dagisstarten så har vi varit o diskutera med dem och under dagisstarten har vi regelbundna diskussioner. Det blir en kontinuerlig, öppen dialog

Egenvårdaren är den som ansvarar för kommunikationen daghemmet och föräldrarna emellan, genom både dagliga uppdateringar och diskussioner men även föräldrasamtal. Detta gör att kontakten till föräldrarna blir bättre, upplever informanterna.

8.2.3 Gruppernas sammansättning

Arbetsmodellen tar till uttryck även i ett strukturellt perspektiv. Tanken bakom egenvårdarsystemet är att göra barnet tryggt genom att ge den en fullvuxen på daghemmet som den anknyter sig till och känner sig trygg med. B upplever att ett sätt att förverkliga denna eftersträvan ligger i hur de valt att sammansätta grupperna.

... orsaken till varför vi har grupper med barn från 1 till 4 är ett försök att få samma egenvårdare att vara möjligast lång tid. (...) det är för anknytningen och kontinuiteten som vi har gått inför det här systemet.

Gruppernas sammansättning är således ett konkret exempel på hur arbetsmodellen tillämpas. Tanken bakom beslutet att ha grupper med barn i åldern 1 till 4 är befast i strävan att göra barnet tryggt. För att barnet skall uppleva trygghet på daghemmet och

bli tryggt vill de ge barnet samma egenvårdare i så lång tid som möjligt, alltså har daghemmets grupper barn i åldern 1 till 4. Han jämför detta med hur det var innan denna anpassning, då vissa barn bytte grupp med ett års mellanrum och ständigt fick vänja sig vid ny personal och nya utrymmen. Barnet får således hålla samma egenvårdare en längre tid, knyta an till denne och känna att den personen finns med i stället för att förlora den och få en ny egenvårdare om barnet vid 3 års ålder bytt grupp. Detta är ett praktiskt exempel på hur anknytningsteorin tagits i beaktande i praktiken. Genom att ge barnet en stadigvarande egenvårdare för en möjligast lång tid ger den barnet tryggheten som barnet annars upplever att mamman, för att barnet skall slippa uppleva separationsångest.

8.3 Nyttan med arbetsmodellen

Informanternas upplevelser av nytta med arbetsmodellen fokuserar även den till stor del på egenvårdarsystemet. De upplever att arbetsmodellen gynnar både barnet och föräldrarna men även dem själva. Därtill handlar den upplevda nytta främst om trygghet, trygghet åt barnet, åt föräldrarna och även här dem själva.

8.3.1 Dagsstarten lättare för barnet

A uttrycker arbetsmodellens nytta från barnets och familjens perspektiv vid dagsstarten som:

Att det är inte så att man bara river barnet ur familjen och sätter det på dagis och så skall det klara sig där. Utan dom blir nog mera nära varandra. Att vi är lite som en extension av familjen på det sättet.

Hon upplever således att arbetsmodellen slätar ut klyftan mellan hemmet och daghemmet och för dem närmare varandra och gör att ”barnet inte behöver känna sig lämnad ensam i världen”. A upplever att inskolningen ofta är lättare och att barnet känner tillit till personalen samt känner sig tryggt på daghemmet med daghemspersonalen. B poängterar dock att egenvårdarmodellen är mest till nytta när barnet som börjar på dagis är litet eftersom de äldre barnen redan varit på dagis och inte är “på det sättet ovana att vara borta hemifrån, att behovet till

anknytningspersonen på dagis är inte lika stor. (...) det är nog viktigare för de där småbarnen med den här modellen än för de stora”. Informanterna upplever således att nytta av arbetsmodellen ligger vid det lilla barnets mjuklandning, då en trygg anknytningsperson är grundläggande för barnets trygghetskänsla. Dock upphör inte nyttan av arbetsmodellen där, utan...

... (fokus) skyfflas, jo, jo. Och sen när barnet växer så då är det ju vi som tar upp olika... vi säger att det händer nåt på dagis eller vi märker att det här barnet behöver extra stöd, så då är det ju det som vi som egenvårdare, förstås med hjälp av specialbarntädgårdsläraren, men i alla fall egenvårdaren är en nyckelfigur där.

8.3.2 Öppen dialog till föräldrarna

Nyttan av arbetsmodellen ändras således efter mjuklandningsperioden, då informanterna upplever att kontakten och relationen till föräldrarna är det som gynnas. Den öppna dialogen som upprättats under det inledande hembesöket stärks under hela dagvården, då föräldrarnas förtroende till egenvårdaren ökar och “man kanske litar på den andra på ett annat sätt”, vilket B upplever som den största nyttan. C tillägger att den öppna dialogen mellan egenvårdaren och föräldrarna ger personalen bättre kunskap om barnet, vilket leder till att egenvårdaren bättre kan tolka barnets signaler och således bemöta barnet på rätt sätt. Då föräldrarna från början blivit bekanta och bekväma med egenvårdaren kan de vända sig till den när något uppstår, vilket utvecklar den öppnare dialog och föräldrarnas tillit till personalen.

... det här samarbetet mellan familjen och daghemmet blir så pass personligt att det blir lättare att ta upp från dagisets sida svåra saker.(...) jag tror det blir lättare för föräldrarna, de känner oss bättre och har mera tillit till oss (...) vi är människor som man kan prata med, de har lättare att komma och be om råd och prata om sina problem.

B upplever att ”haidaren är stor” vad gäller hur modellen är till nytta för föräldrarna. Han upplever att föräldrarna känner sig bekväma att ställa frågor om barnuppfostran och utveckling, men även om svåra familjeförhållanden som depression. Han upplever att då föräldrarna litar på egenvårdaren kan de vända sig till daghemmet för att få hjälp, varvid personalen sedan kan hjälpa dem att hitta till rätt instans för att få det

stöd de behöver. Egenvårdaren kan således indirekt, genom att hjälpa föräldrarna, hjälpa barnet. Att hjälpa föräldrarna, familjen och barnet på detta sätt möjliggörs således av arbetsmodellen där egenvårdarsystemet lägger grunden för den nära relationen, tilliten och öppenheten.

Den dagliga dialogen men också föräldrasamtalen möjliggör en bättre förståelse för familjesituationen och omständigheterna. C upplever att det gör det möjligt att hela tiden pejla dagvården och hemmet, och A säger att det ger

(...) en lite djupare syn ännu på familjens liv (...), en annan förståelse (...), en djupare insikt i både barnets och föräldrarnas tankar och åsikter och liksom familjelivet.

Att föräldrarna känner sig trygga med och litar på personalen upplever informanterna som centralt och något som möjliggörs av egenvårdarmodellen. C upplever att föräldrarna precis som barnet behöver känna tillit till vårdare och A tänker att det möjligtvis även är ”viktigare för föräldrarna än för barnet att ha en egenvårdare”. Därtill tror B att föräldrarnas tillit till personalen gör barnet mer tryggt och bekvämt på daghemmet.

... om föräldrarna känner sig trygga så känner barnet också att ”det här är inte nu något farligt, jag behöver inte stressa allt för mycket över det här”.

B upplever således att nytta av arbetsmodellen, att barnet är tryggt, också gynnas av att arbetsmodellen gör föräldrarna trygga. Föräldrarnas trygghet leder i sin tur igen till att de har lättare att tala med egenvårdaren.

8.3.3 Stöd åt personalen

Arbetsmodellen lägger upp ramar och tillvägagångssätt, vilket informanterna upplever som en nytta. De upplever att ramarna inte är begränsande, utan att de ger dem stöd i arbetet, vilket också Backman (2009, 133) fann och ger exemplet diskussionsunderlaget för hembesöken. C upplever att arbetsmodellen fungerar som stöd och säger

... vi har ju fått som personal ramar, vi har ju stöd i det här... förr har jag mera tänkt så här själv, tänkt att det här vill jag säga men sen har man liksom blanketter, papper som stöder att det här är rätt, vi gör på det här sättet.

Den långsiktiga nyttan av arbetsmodellen och egenvårdarsystemet upplever C att ligger i barnets framtid och framtida relationer. Enligt Bowlby (Bretherton 1992, 763) sätter anknytning i tidiga barndomen spår i hur barnet som vuxen litar på och bygger förhållanden till andra, något som även C diskuterar. Han upplever att relationen till egenvårdaren, anknytningen till den, tryggheten barnet finner med den och tilliten barnet känner till den sätter spår i hjärnan och fungerar som modeller i framtiden. C tänker att ”de här positiva erfarenheterna bildar ju vår personlighet och identitet och självkänsla byggs ju upp”, så ifall barnet haft en trygg anknytning till egenvårdaren under dagistiden lär den sig för framtiden att också kunna lita på andra.

... jag tror där läggs nån grund (...) en bra modell för att hur ett barn lär sig att lita på någon (...) Att det blir tryggt och bra så tror jag att sätter spår, jag har inte studerat det här, men jag tror att det sätter spår i hjärnan, just med tillit.

8.4 Trygghetens uttryck

8.4.1 Trygghet åt barnet

Informanterna upplever att barnen blivit tryggare i och med att modellen tagits i bruk, med specifikt fokus på egenvårdarsystemet. Denna trygghet kommer till uttryck som informanterna upplever det i barnet och föräldrarna, på gruppnivå och individnivå. I verksamheten upplever B att tryggheten syns i att barnen vill komma till dagis, vari A tillägger att barnen gråter mindre och

Att inskolningen är ofta lättare och barnen har lättare att lita på oss och ta oss till sig och vi blir lite som dom där extra mammorna eller så där

Därtill upplever A att tryggheten syns i det enskilda barnet, och tar fasta på Blatzs trygghetsteori inom personlighetsutveckling. Enligt Blatz (Salter Ainsworth 2010, 46) innebär trygghet en känsla av att kunna lita på att andra accepterar ens beteende, alltså

att våga visa alla sina känslor, även de svårare känslorna då det litar på att dessa känslor blir rätt bemötta. Att barnet blivit tryggt på dagis ser A som

... det vågar vara sig själv, då när det börjar visa alla känslor, det vågar vara argt, det vågar vara som det är. Då tycker jag man verkar trygg.

Hon beskriver även trygghetsutvecklingen på daghemmet,

... det ser man oftast när barnen börjar på dagis, först är de tysta och lugna och sitter bara i famnen och tittar men sen när de kommer igång så plötsligt har de helt nya sidor som man ser. De är spralliga och kan vara elaka med varandra och de kan göra allt möjligt. När det börjar komma fram så börjar man märka att okej, den har blivit varm i kläderna, att nu börjar den vara trygg på dagis, att den vågar visa alla sidor. Att man behöver inte vara den där snälla lilla ängeln som sitter här och är som alla väntar sig...

För denna utveckling är egenvårdaren en central person. A upplever att egenvårdaren fungerar som ett steg på vägen för barnet att bli tryggt i gruppen. Det är till egenvårdaren som barnet först vågar uttrycka sina känslor då barnet känner

... att "det finns en som jag vågar visa åt att nu är jag ledsen, nu är jag arg eller nu är jag det ena eller det andra och det är okej".

8.4.2 Trygghet åt föräldrarna

Även för föräldrarna är trygghet centralt. Backman (2009, 158) beskriver hur det egenvårdarsystemet gjort dagisstarten lättare för föräldrarna också då de känner sig trygga med att lämna barnet på daghemmet. B framhäver vikten av att skapa en trygghet för föräldrarna, nämligen en tillit till personalen och bra relation dem emellan. Denna trygghet upplever han att syns då både föräldrar och vårdare har lättare att diskutera också svårare ämnen och ta upp problem samt att föräldrarna vågar vända sig till egenvårdaren för att be om stöd och råd.

Det väsentliga är att skapa en trygghet, både för barnet och för föräldrarna. Och skapa en relation till hela familjen så att det är lätt att tala med föräldrarna och berätta hur det är här och de har lätt att komma och fråga och be om stöd när de behöver det.

C är på samma spår och upplever att föräldrarnas trygghet syns när egenvårdaren och föräldrarna förstår varandra och känner sig bekväma i att diskutera sådant de funderat på.

... man börjar hitta det gemensamma och föräldrarna säger att "jo, jag har nog funderat att när hon liksom nånting", "jo, att så har jag också funderat" och då har man genast hittat den där anknytningen till föräldrarna.

8.4.3 Trygghet åt personalen

Informanterna framhäver en ytterligare aspekt av trygghet som arbetsmodellen medför. Tryggheten omfattar inte enbart barnet och föräldrarna, utan också dem själva i arbetet. Denna trygghet härrör jag från deras utsagor om en "rätt", en rätt som arbetsmodellen ger personalen i olika bemärkelser. Den rätt informanterna talar om handlar om att få belägg – å ena sidan om att ramarna visar åt dem att de gör rätt i sitt arbete och å andra sidan att de har rätt att bara vara med det barnet. Arbetsmodellen målar således upp vad som är rätt tillvägagångssätt genom ramar men förser personalen också med känslan av berättigande att göra på det sätt de själva uppleva som bäst. Denna rätt tolkar jag som ett gestaltande av trygghetskänslan då arbetsmodellen berättigar deras val och beslut som gör att de känner sig säkra i arbetet.

Informanterna upplever att denna trygghet som arbetsmodellen ger dem själva syns genom stöd, berättigande och legitimitet. Tryggheten byggs upp med hjälp av arbetsmodellen som stöd, då informanterna upplever att arbetsmodellen fungerar som ett stöd i arbetet, att den ger belägg för deras arbetssätt och rättfärdigar deras beslut. De känner sig trygga i hur de arbetar då de har arbetsmodellen som säger att det är rätt. C förklarar,

... vi har ju fått som personal ramar, vi har ju stöd i det här... förr har jag mera tänkt såhär själv, tänkt att det här vill jag säga men sen har man liksom blanketter, papper som stöder att det här är rätt, vi gör på det här sättet.

Innan arbetsmodellen togs i bruk hade C tänkt att han skulle vilja arbeta på ett visst sätt men varken vetat om det är "rätt" eller kunnat ge orsak till hans val att exempelvis ta upp något problem med föräldrarna eller val att ge ett barn

uppmärksamhet en längre tid. Men ramarna som arbetsmodellen framlagt fungerar som stöd för vårdaren. Arbetsmodellen som stöd berättigar på så sätt personalens sätt att arbeta. Berättigande som källa till trygghet uttrycker informanterna också i form av avlägsnande av dåligt samvete då de är trygga i deras arbetssätt. Informanterna upplever på grund av egenvårdarsystemet att de har rätt att, får belägg och berättigande i att tillbringa tid med det nya barnet och ge det barnet extra uppmärksamhet samt följa sina egna instinkter om när barnet behöver närhet.

... första tiden så gör vi det och det är uttalat, att vi vet att om jag får ett nytt barn så får dom andra mycket av mina andra jobb, så att jag har tid med det här barnet.

Detta minskar det dåliga samvetet eftersom det är uttalat att övriga personalen kompenserar för den vårdaren som just fått ett egenvårdarbarn och behöver ge det barnet extra tid genom att göra det arbetet som man inte hinner med. C upplever att han tidigare dragits mellan å ena sidan det lilla barnet som behöver närhet och hans tid och å andra sidan hans kolleger som han inte vill att skall belastas med extra arbete. Detta har även A upplevt, nämligen en rädsla att kollegerna blir irriterade på att hon tillbringar tid med det nya barnet, något som på grund av arbetsmodellen har försvunnit.

... jag tänker nog att också för personalens del, just för att man inte behöver ha det där dåliga samvetet (...) Så det tycker jag att gör det på ett sätt lättare att man får i lugn och ro få ha ett barn bara. Annars skulle det kunna bli så att de andra tänker att "nu har hon suttit tre veckor med ett barn i famnen och vi har gjort hennes jobb också" och så börjar dom bli irriterade på det. Men eftersom det finns en färdig modell så har man liksom tillstånd till det och man behöver inte bära på det där dåliga samvetet.

De upplever att eftersom det i arbetsmodellen är fastspikat hur egenvårdaren skall ge barnet trygghet under dagisstarten blir deras val att sitta med det ena barnet en längre stund och ge denne trygghet legitimerad, istället för att konstant ha dåligt samvete för att man inte hjälper till på andra håll eller vara rädd att de andra tycker det är orättvist. De upplever därför att arbetsmodellen avlägsnar det dåliga samvetet och ger en trygghet i arbetet.

Arbetsmodellen ger dem trygghet i arbetet då den synliggör och legitimerar deras arbete. De har en arbetsmodell enligt vilken de arbetar där det svart på vitt framkommer att det arbete de gör är viktigt. Arbetsmodellens teoretiska förankring framställer vikten av att ge barn en trygg barndom. Samtidigt är arbetsmodellen något konkret personalen kan visa att de arbetar enligt, att de gör annat än leker med barnen på dagis. Det ger deras profession en legitimitet. C säger att arbetsmodellen påminner dem om vikten av deras arbete,

... att vi liksom ser igen det där att "åhå, vi gör ju jätte viktigt nu när vi börjar ta emot det här nya barnet, vi är ju en nyckelperson". Det höjer oss också, vår professionalitet...

8.5 Utmaningar i arbetsmodellen

8.5.1 Ombytande och frånvarande personal

Personalresurser blir en utmaning i att förverkliga arbetsmodellens syfte. Backman (2009, 138) poängterar att det är vanligt med byten i personalen, vilket mina informanter också lyfte fram. A upplever att arbetsmodellens ideal är bra, men på grund av bytande personal nås inte idealet. Varje gång en ny vårdare börjar jobba på daghemmet blir det som att börja på nytt för att ta i beaktande också den nya vårdarens uppfattningar och tankar om arbetsmodellen.

Det är en svår sak, det där att om man skulle få jobba med samma personal så skulle det säkert bli ett bra system, men det där att personalen byts så man börjar egentligen lite från noll varje gång, och så har den kanske en helt annan syn och så måste man igen börja jobba på ett lite annat sätt också. Att det är inte alltid lätt att tillämpa det när det kommer nya och det byts mycket. Och det ändrar på hela tanken eftersom dom barnen som borde få ha en egenvårdare plötsligt inte mera har en egenvårdare.

Utöver svårigheten i att tillämpa arbetsmodellen i praktiken när personalen ändras, framhäver A även att den trygghet som arbetsmodellen genom egenvårdarsystemet skall ge barnet rubbas, då barnet plötsligt inte har en egenvårdare när egenvårdaren

slutat. C tillägger utmaningen i att personalen också blir sjuk och går på utbildning. Ifall egenvårdaren är frånvarande när egenvårdarbarnet börjar på dagis leder det till att barnet inte har möjlighet att knyta an till denne, alltså bryts idén med egenvårdssystem ner.

Det är ju lite så att det är bottnet, man bygger ju upp det på att jag är den som tar emot mitt egenvårdarbarn, är jag då sjuk 2 veckor så då är jag ju inte på plats och då är det någon annan som tar emot, så blir det ju lite otydligt för barnet att vem var det nu.

Det blir oklart för barnet vem dess egenvårdare är, vilket leder till att barnet inte knyter an till den som den ”borde” knyta an till. Barnet upplever således inte den tryggheten som en bestående egenvårdare (Bretherton 1992, 763) enligt arbetsmodellen skall ge.

8.5.2 Trygghet på kort- eller långsikt?

Att inte alltid veta vad som ger barnet bästa trygghet framhäver informanterna som en frågeställning som aktualiseras i och med arbetsmodellens egenvårdarsystem. A upplever att det är svårt att veta vad som är bättre att ge barnet, trygghet för stunden och trygghet i det bredare sammanhanget och långa loppet. Denna skillnad exemplifierar hon med en jämförelse mellan en mur och en bro. Då egenvårdarrelationen koncentreras till trygghet för stunden blir egenvårdaren som en mur, en mur som utgör ett hinder för barnets utveckling medan strävan skulle vara för egenvårdaren att vara bron från den trygga famnen ut i världen. I frågan om hon upplever att egenvårdarmodellen kan motarbeta strävan att göra barn till trygga individer säger A:

Ibland nog, jo. Just därför att om egenvårdaren är jätte snabb på att alltid ha i famnen och hela tiden beskyddar för allt så blir inte barnet vant vid det där runt utan den behöver bara en mur där och då är egenvårdaren muren mellan den och de andra barnen och inte den där bron, skall vi säga, som man ju skulle hoppas att egenvårdare är, bron från svåra starten till att sen bli ett i gruppen.

Denna utmaning är speciell för denna arbetsmodell samt andra arbetsmodeller där egenvårdarsystemet står i fokus, eftersom det är egenvårdarsystemet som möjliggör en

sådan stark anknytning till just en i personalen. Hon reflekterar vidare kring att anknytningen kan bli för stark mellan barnet och egenvårdaren, vilket kan leda till att barnet bli beroende av egenvårdaren eller också egenvårdaren av barnet, varvid det uppstår en ”symbios” vilket hindrar barnet från att bli en i gruppen och istället blir endast en med egenvårdaren.

Det kan bli farligt också om den vuxna är hemskt beroende av barnet lika mycket som barnet blir beroende av den vuxna.

Ifall egenvårdaren blir för fäst vid barnet upplever A att barnet märker barnet det och sedan utnyttjar egenvårdaren, genom att låtsas vara ledsen för att få komma i famnen istället för att gå med de andra barnen i leken. Problemet i detta uttrycker A som att

Och då kommer man ju inte vidare i den processen som sen ändå måste utvecklas till att barnet blir en individ där i gruppen och att den så småningom börjar ta kontakt och börjar leka och vara sig själv. Att den är inte sig själv så länge den bara är fast i en famn.

Om barnet blir för fäst vid egenvårdaren känner sig barnet endast tryggt hos den personen och utvecklar inte en trygghet i sig själv eller bland de övriga i gruppen. Varje gång barnet sedan skiljs från egenvårdaren upplever barnet en sorg då den igen förlorar denne.

... att det där barnet fastnar jätte mycket bara i den där egenvårdaren, så det är också lite ”farligt” för barnets psykiska hälsa, om man tänker att den sen är jätte fast, att det igen varje gång den människan går någonstans så blir det igen en ny sorg.

Frågan om trygghet reflekterar A kring när hon funderar huruvida arbetsmodellen med fokus på egenvårdarsystemet ger mer nytta än skada. Hon framhäver den grundläggande frågan som själva arbetsmodellen försöker bemöta, nämligen ger den barnet trygghet eller gör den barnet enbart mer sorg?

... jag är inte helt övertygad, jag är inte liksom mot och jag är inte för, men jag är inte övertygad om att det för barnet sen i långa loppet gynnar det att den blir fast igen i en som sen också lämnar den hela tiden, varje dag går den ifrån, att

då... utsätter man barn bara för mera sorg i det skedet eller ger man det trygghet? Det är jag inte helt säker på alltid.

8.5.3 Icke-fungerande personkemi

Arbetsmodellen bygger på att varje barn får en egenvårdare när barnet börjar på dagis. Vem som blir egenvårdare handlar helt enkelt om den som just då har först och tar således inte i beaktande personkemi, utan utgår från att vem som helst i personalen kan vara vilket barns egenvårdare som helst. I verkligheten kan detta bli en utmaning, eftersom inte alla personer fungerar tillsammans. Ifall personkemin barnet och egenvårdaren eller föräldrarna och egenvårdaren emellan inte fungerar utmanas grunden till modellen, nämligen egenvårdarsystemet. A upplever att det ibland bara inte klickar och att det kan bli ”problematiskt om egenvårdaren råkar ha svårt med det barnet eller föräldrarna”. C poängterar också att

... det är ju inte alltid så att det heller blir en positiv anknytning, alltså en bra anknytning, att det är ju också så för oss att när det kommer nya barn så säger vi att ”nå, det är jag som bli egenvårdare”, att ”nu är det min tur att ta ett barn” och så kommer barnet och man gör ju vad man kan, men sen märker man med tiden att ”aha, att det här barnet kanske anknyter till en av de andra vårdarna på ett annorlunda sätt.” Så att, det är ju inte heller så där att allt går på räls.

Informanterna framhäver således det faktum att en positiv och ömsesidig anknytning inte är givet. Det kan uppstå problem i personkemin mellan egenvårdaren och föräldrarna, där dialogen och kommunikationen blir lidandes, eller mellan egenvårdaren och barnet, då barnet ter sig till någon annan vårdare istället. Detta kan bli en utmaning eftersom egenvårdarsystemet och grundtanken i arbetsmodellen, nämligen barnets trygghet, inte gynnas ifall barnet inte knyter av till egenvårdaren.

8.5.4 Gruppernas sammansättning

Bowlby och Ainsworth underströk vikten av att barnet har en bestående anknytningsperson (Bretherton 1992, 763). Detta är ett praktiskt tillämpning av arbetsmodellen då grupperna består av barn i åldern 1 till 4 för att barnet skall ha

samma egenvårdare i längre tid och ge barnet trygghet. Men samtidigt medför detta en utmaning upplever B som säger,

(...) orsaken till varför vi har grupper med barn från 1 till 4 är ett försök att få samma egenvårdare att vara möjligast lång tid. (...) Många tycker att det är svårt med så stort haidare på åldern med tanke på att anpassa verksamheten till åldern.

Här belyser B ett problem som tillämpningen av modellen medför. Å ena sidan ger gruppsammansättningen barnet trygghet då den får ha samma egenvårdare en längre tid, men å andra sidan kan utsträckningen av åldern i gruppen hämma barnets utveckling ifall inte personalen kan göra verksamheten tillräckligt stimulerande och utmanande för alla barn, vilket blir en utmaning för personalen då de måste anpassa verksamheten till barn på olika nivåer. Problematiken i gruppernas åldersutsträckning belyser C när han reflekterar kring det faktum att alla barn är individer:

... alla barn är så olika, alla har så olika behov och att möta behoven och hela tiden tänka att man är på den där rätta nivån med varje barn och tar i beaktande att vissa är väldigt aktiva och behöver mera, alla behöver gränser.

9 Avslutande diskussion

I denna praktikforskning har jag undersökt hur personalen på ett av Barnvårdsföreningens daghem upplever arbetsmodellen Tidigt familjestöd. Intervjuerna med de tre informanter analyserades och de centrala forskningsresultaten sammanfattades i rubriken, ”Jag har rätt att bara vara med det barnet”. Citatet belyser det centrala i informanternas upplevelser av arbetsmodellen, nämligen tryggheten som den skapar grund för i begreppets flera bemärkelser. De upplever att arbetsmodellen med fokus på egenvårdssystemet ger barnet trygghet då egenvårdaren förser barnet med en stadig och säker vuxen på daghemmet som ger barnet den tid och uppmärksamhet som det behöver. Därtill upplever informanterna att arbetsmodellen ger dem rätt att ge barnet denna uppmärksamhet och trygghet utan att känna skuld eller dåligt samvete då deras frånvaro från resten av verksamheten innebär mer arbete åt övriga personalen. Informanterna upplever således att arbetsmodellen ger både barnet trygghet men också personalen. Att informanterna upplever att tryggheten genom arbetsmodellen skulle synas i vården och i barnens personlighetsutveckling var väntat, men däremot hade jag inte förväntat mig den ytterligare dimensionen av trygghet, nämligen att arbetsmodellen ger dem själva trygghet i arbetet, inte i vården utan i deras sätt att arbeta. Kvale och Brinkmann skriver att ”en teoretisk tolkning av intervjutexter kan dra in nya kontexter för reflektion över intervjuteman och nya dimensioner av kända fenomen” (2009, 256), vilket jag tolkar detta som, att jag med trygghet som infallsvinkel lagt märke till en oväntad dimension av fenomenet. Kvale & Brinkmann (ibid.) skriver att en utmaning i att använda teoretisk tolkning är att forskaren kan bli blind av teorin och endast se det som har med teorin att göra, men det upplever jag inte att var fallet här. Det räckte tills slutet av rapportskrivandet förrän jag kom till insikten om att hur informanterna upplever att arbetsmodellen hjälper dem i arbetet kan tolkas som en dimension av trygghet. Innan dessa tolkade jag det som berättigande eller legitimerande, men på grund av trygghet som teoretisk referensram och hjälp i analyserande insåg jag slutligen att även det handlade om trygghet.

Informanterna upplever att arbetsmodellen är bra och att den tillämpats väl i verksamheten, trots att personalen inledningsvis var negativt inställd till den som informant A beskrev. Detta var en inställning även jag gick in med, nämligen i tron

om att upplevelserna kring modellen skulle vara negativa och ovilliga. Detta i enlighet med vad Mazmanian och Sabatier (1983) skriver om policy implementering, att de på gräsrotsnivå ofta är negativt inställda. Dock visade det sig i denna undersökning att upplevelserna och erfarenheterna av arbetsmodellen är mycket positiva, något som kan bero på att personalen har en frihet i hur de tillämpar modellen, de har själva ansvar och självständighet i hur de arbetar med den. Enligt Önnevik (2010) kan ansvarstagande och möjligheten att bidra och bestämma arbetets uttryck höja motivationen, vilket jag tänker kan vara fallet. Hög motivation beskriver därtill Goggin, Bowman, Lester och O'Toole (1990, 128) som en nyckelfaktor i hur lyckad implementeringen är. Att informanterna därtill upplever att arbetsmodellen medför både barnen, verksamheten och dem själva någon nytta tänker jag att bidrar till den positiva uppfattningen av arbetsmodellen.

Informanternas upplevelser och erfarenheter av arbetsmodellen är liknande och belyser liknande erfarenheter och tankar, vilket kan bero på något som C poängterade i intervjun, nämligen att informanterna sinsemellan hade diskuterat arbetsmodellen och utbildningen innan intervjuerna för att uppfriska minnet. Detta var för all del bra, eftersom de även med uppfriskande hade svårt att minnas utbildningen, men samtidigt kan det ha öppnat samma minnen och fört dem in på samma banor, och avvikande tankar och upplevelser uteblev. Den största motsättningen att C hade längtat efter en sådan arbetsmodell då han upplevt önskan om teoretiskt stöd i arbetet. C:s saknad av en sådan arbetsmodell pekar på tvetydigheten i frågan om arbetsmodellen är av top-down implementeringsnatur, eftersom det tydligen på praktisk nivå funnits behov för denna sorts teoretisk modell.

Viktigt är dock att poängtera att dessa resultat belyser tre informanternas individuella upplevelser, som inte går att generalisera. Hade jag utfört denna undersökning i en annan tid eller rum, vid ett annat tillfälle eller på ett annat daghem eller haft som informanter andra barnskötare och barnträdgårdslärare hade resultaten troligen sett annorlunda ut. Det går därtill inte att dra en allmän slutsats om hur arbetsmodellen tillämpas ens på detta daghem, på grund av att personalen på daghem byts i rask takt. Eftersom daghemspersonalen är de gräsrotsbyråkraterna som är avgörande för hur arbetsmodellen tillämpas i praktiken (Lipsky 1980) innebär en bytt personal bytta tankar om tillämpningen.

Att arbetsmodellens teoretiska bakgrund (Barnvårdsföreningen 2014, 42) lägger fokus på dagisstarten och egenvårdarmodellen för att ge barnet trygghet syns också i arbetsmodellens praktiska tillämpning. Informanterna upplever att det viktigaste i hur de arbetar med arbetsmodellen är just i början av dagvården. De upplever att de med hjälp av arbetsmodellen har möjlighet att göra barnets flytt från det egna hemmet till daghemmet lättare, tryggare och lugnare för både barn och förälder.

A reflekterar dock vid ett par tillfällen kring huruvida arbetsmodellen i själva verket medför mer nytta än skada.

... det är farligt om man blir för inne i det där, fastnar så att barnet blir bara fast i den där ena personen, men det är viktigt ändå att det finns den där ena som är den där första trygga personen som tar emot på morgonen och säger god morgon

Hon upplever att arbetsmodellen och egenvårdarsystemet också ger upphov till fler övergångsskeden för barnet, med en första tid då barnet är nytt och mjuklandar och knyter an till egenvårdare, varefter det kommer mellantiden som innebär en ny fas då barnet blir bortskuffat från egenvårdarens trygga famn för att utforska resten av gruppen, vilket innebär en till omställning för barnet. Detta kompliceras ytterligare ifall egenvårdaren är borta några dagar, då barnet först måste vänja sig vid att inte ha denne där och sedan igen utveckla tilliten till egenvårdaren då denne kommit tillbaka.

Hon diskuterar:

Man kanske tappar tilliten till att människor på riktigt hålls kvar, "jag började älska den där, den försvann. Jag började älska den där och så försvann den också". Att liksom vågar man anknyta sig ännu när man har mist så många som man har börjat tycka om? (...) Att kan det skada någonting inuti att man inte mera vågar tycka om andra? Där kanske det finns en risk, att det kan bli ett trauma eller något som följer med resten av livet, att man har svårt att våga tycka om folk.

Det paradoxala i A:s reflektion är att det som arbetsmodellen försöker vara lösningen till också i och med arbetsmodellen utmanas, alltså barnets trygghet. Denna utmaning samt de utmaningar som informanterna framhåvt i kapitel 8.5 är inte alla nödvändigtvis möjliga att åtgärda, men en viss medvetenhet och förståelse av dem

kan redan hjälpa. Exempelvis frågan om ”för stark anknytning” mellan barnet och egenvårdaren är svår att lösa, då varje barn är individuellt, vilket gör det omöjligt att dra någon klar gräns för när barnet skall börja knuffas ut ur egenvårdarens trygga famn och in i gruppen. Men ifall denna utmaning belyses och diskuteras blir det lättare att lägga märke till och åtgärda problemet när man börjar märka att det uppstår.

Backman (2009, 161) skriver att tillämpande av arbetsmodellen i verksamheten kräver en omställning för personalen i rutiner och arbetssätt på daghemmet, en omställning som inte alla daghem i hennes undersökning kommit igång med. Detta eftersom egenvårdarsystemet bygger på att egenvårdaren under mjuklandningen sitter vid samma bord som barnet, lägger det och klär på och av det. På basis av denna undersökning verkar det som att detta daghem är ett av dem som kommit igång med arbetsmodellen och som lyckats tillämpa den i verksamheten, då de för fram att dessa omställningar sker på deras daghem - egenvårdaren nattar, klär om och matar barnet. Genom att jämföra denna undersökning av arbetsmodellen Tidigt familjestöd med den Backman (2009) gjort av Med barnaögon blir det tydligt att arbetsmodellerna liknar varandra inte bara i deras ursprung och teoretiska förankring, utan också i den praktiska tillämpningen av arbetsmodellen. Bland annat fördelarna med Med barnaögon som Backman (2009, 181) skrivit om liknar mina informanternas upplevelser av nyttan med Tidigt familjestöd. Både undersökningar framhäver dagisstarten som den viktigaste perioden och lägger barnets trygghet i fokus. Backman (2009, 186) fann också att personalen som jobbar med Med barnaögon-modellen upplever att arbetsmodellen sparar tid och underlättar arbetet, bland annat genom den nära kontakten egenvårdaren får till föräldrarna som möjliggör att problem uppdagas i god tid. Den avsevärda skillnaden i våra undersökningar ligger dock i mitt resultat beträffande den trygghet arbetsmodellen ger personalen. Därtill motsvarar mina informanternas upplevelser av Tidigt familjestöd de beskrivningar som Kanninen och Sigfrids (2009) ger av Med barnaögons tillämpning och syfte. Att resultaten i denna undersökning är samma som både Backmans resultat och Kanninen och Sigfrids beskrivning tolkar jag som att arbetsmodellens tillämpning i det daghem som min undersökning baserar sig på fungerat.

10 Reflektioner kring forskningsprocessen

Forskningsprocessen har haft både fram- och motgångar, utmaningar och klarheter. Inledningsvis var jag intresserad av ett helt annat område, men sedan ledde olika vägar mig till att undersöka arbetsmodellen Tidigt familjestöd, och det är mycket tacksam för! Det har varit en intensiv period med mycket att göra och tänka på, men desto mer lärorikt och inspirerande. För mig har det varit enormt intressant att fördjupa mig i anknytningsteorin och jag hoppas undersökningen även medfört Barnavårdsföreningen nytta.

Jag upplever att samarbetet och kommunikationen med handlingsmiljön var bra, trots att jag i efterhand önskar att jag hade haft mer kontakt med både Noora Lohi och daghemmets föreståndare. Jag upplever att jag tog i beaktande de önskemål och frågeställningar som kom från praktiken och tillämpade dem i undersökningen. Jag respekterade även informanternas och daghemmets tidsramar, både gällande intervjuernas längd och när de kunde äga rum. Exempelvis kapitlet om informanternas upplevelser och erfarenheter av utbildningen var inte något jag inledningsvis var intresserad av eller hade tänkt fokusera på. Men eftersom Anne Bjaerre nämnde att det kunde vara av intresse för Familjelinjen på Barnavårdsföreningen valde jag att ta med den aspekten i undersökningen. När jag sedan fördjupade mig i top-down policy implementering insåg jag att utbildningen i själva verket spelar en stor roll också för min undersökning och för arbetsmodellens implementering.

Att komma igång tog en tid då det var svårt att hitta en praktikforskningsplats men därtill orsakade kursens strama tidtabell ytterligare stress. Hade kursen varat längre och inte gått över jullovet då flera är på ledighet, både inom handlingsmiljön och jag själv, hade det underlättat arbetet med att sammanställa denna rapport. Man hade haft bättre möjlighet att bemöta motgångar men också reflektera kring sitt eget lärande. Dock upplever att de arbeten som färdigställts under denna tid varit välgjorda, nytänkande och upplysande!

Källförteckning

- Backman, Ann. (2009). Egenvårdarmodellen i praktiken. ”Man ser barnen bättre med denna modell”. I Kanninen, Katri, Sigfrids, Arja & Backman, Ann (red.) *Med barnaögon. Egenvårdarmodellen – ett verktyg till en trygg och trivsamt dagvård*. FSKC Rapporter 4/2009. Helsingfors: Ab Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området. 113–190.
- Barnvårdsföreningen. (2014). Årsberättelse. Vuosikertomus 2013. Helsingfors: Barnvårdsföreningen i Finland rf.
- Barnskyddslag. (417/2007). http://haku.suomenlaki.com.libproxy.helsinki.fi/#/barndagv%C3%A5rd/Swedish/SvRegulation/Ci233/Ci233_P3a. Hämtad 2015-02-18.
- Bowlby, John. (1969). Attachment and Loss. Vol 1. Attachment. Harmondsworth: Penguin Book.
- Bowlby, John. (1980). Attachment and Loss. Vol. 3. Loss. New York: Basic Books.
- Bretherton, Inge. (1992). The Origins of Attachment Theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental Psychology*, 28(5), 759–775.
- Denscombe, M. (2009). Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Esaiasson, Peter & Gilljam, Mikael & Oscarsson, Henrik & Wägnerud, Lena. (2003). Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad. 2. uppl. Stockholm: Norstedts juridik AB.
- Evans, G. Edward & Alire, Camila. (2013). Management Basics for Information Professionals. Third Edition. Chicago: Neal-Schuman.
- Forskningsetiska delegationen. (2009). Etiska principer för humanistisk, samhällsvetenskaplig och beteendevetenskaplig forskning och förslag om ordnande av etikprovning. Helsingfors.

- Goggin, Malcolm. L. & Bowman, Ann. O'M. & Lester, James. P. & O'Toole, Laurence. J. (1990). *Implementation Theory and Practice: Toward a Third Generation*. Glenview: Scott, Foresman & Co.
- Kanninen, Katri. & Sigfrids, Arja. (2009). Med barnaögon. Trygg och trivsam dagvård. I Kanninen, Katri & Sigfrids, Arja & Backman, Ann (red.) *Med barnaögon. Egenvårdarmodellen – ett verktyg till en trygg och trivsam dagvård*. FSKC Rapporter 4/2009. Helsingfors: Ab Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området. 11–112.
- Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Lag om barndagvård. (36/1973). <http://haku.suomenlaki.com.libproxy.helsinki.fi/#/barndagv%C3%A5rd/Swedish/SvRegulation/Un112/>. Hämtad 2015-02-18.
- Lipsky, Michael. (1980). *Street-Level Bureaucracy: Dilemmas of the Individual in Public Services*. New York: Russell Sage Foundation.
- Matland, Richard. E. (1995). Synthesizing the Implementation Literature: The Ambiguity-Conflict Model of Policy Implementation. *Journal of Public Administration Research and Theory*, pp. 145-174.
- Mazmanian, Daniel. A., & Sabatier, Paul. A. (1983). *Implementation and Public Policy*. Chicago: Scott, Foresman & Co.
- Mazmanian, Daniel. A., & Sabatier, Paul. A. (1989). *Implementation and Public Policy*. Chicago: Scott, Foresman & Co.
- Rauhala, Pirkko-Liisa. & Virokannas, Elina. (2011). Sosiaalityön tutkimuksen etiikka, opettaminen ja tietoarvo. Teoksessa Pehkonen, Aini & Väänänen-Fomin, Marja (toim.) *Sosiaalityön arvot ja etiikka*. Finland: PS-Kustannus, 235–255.
- Salter Ainsworth, Mary D. (2010). Security and Attachment. In Volpe, Richard (Ed.) *The Secure Child Timeless Lessons in Parenting and Childhood Education*.

- Saurama, Erja. & Julkunen, Ilse. (2009). Lähestymistapana käytäntötutkimus. Teoksessa Mäntysaari, Mikko & Pohjola, Anneli & Pösö, Tarja (toim.) *Sosiaalityö ja teoria*. Jyväskylä: PS-Kustannus, 293–314.
- Småbarnsfostran. (2015). <http://smabarnsfostran.bvif.fi/sve/start/>, Barnavårdsföreningen. Hämtad 2015-03-09.
- Social- och hälsovårdsministeriet (SHM). (2002). Statsrådets principbeslut om riksomfattande riktlinjer för förskoleverksamhet. Social- och hälsovårdsministeriets publikationer, 2002: 10. Helsingfors: Edita Prima Ab. http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=39503&name=DLFE-9839.pdf. Hämtad 18.2.2015.
- Socialvårdslag. (710/1982). http://haku.suomenlaki.com.libproxy.helsinki.fi/#/bar_nskyddsl/Swedish/SvRegulation/So201/. Hämtad 2015-02-18.
- Utbildning i Tidigt familjestöd. (2015). http://familjelinjen.bvif.fi/sve/service/for_professionella_och_studeranden/utbildning_i_tidigt_familjestod/, Barnavårdsföreningen. Hämtad 2015-02-09.
- Önnevik, Thomas. (2010). Ledarskapets grunder. Organisationers hjärna. Lund: Studentlitteratur.

Bilaga 1

Blankett för informerat samtycke

Härmed ger jag mitt samtycke till att intervjun används till praktikforskningsrapporten samt möjligtvis till pro gradu-avhandling.

Jag har informerats om forskningens syfte och användning, samt om min rätt att avbryta mitt deltagande när som helst, låta bli att besvara frågor och strävan efter att garantera anonymitet.

.....

Underskrift

.....

Namnförtydligande

.....

Ort och datum

Bilaga 2

Informationsbrev till föräldrarna på daghemmet

Hej, föräldrar till barn på (...) daghem

Jag heter Heidi Silfverberg och jag studerar socialt arbete på Statsvetenskapliga fakulteten vid Helsingfors universitet. Till magisterstudierna hör en kurs som går enligt namnet Praktikforskning, vilket innebär att jag utför forskning inom socialarbetets praxis. Jag gör således inte en praktik, utan forskar inom praktiken.

Då en studiekompis nämnde möjligheten att utföra praktikforskningen för Barnavårdsföreningen ringde jag för att höra mig fram. Det slutade med att jag nu skall undersöka hur dagvårdspersonalen upplever arbetsmodellen Tidigt familjestöd, för att granska och utvärdera dess funktion, uttryck och betydelse. Mina respondenter består således av de professionella, vars erfarenheter och upplevelser av arbetsmodellen är det jag är intresserad av, jag undersöker alltså inte era barn och skriver inte heller om dem i min praktikforskningsrapport. Dock kommer jag att vistas en del på (...) daghem för att skapa en förståelse och helhetsbild av verksamheten och i analyskedet bättre förstå och tolka intervjuerna. Därför kommer jag att observera era barn och verksamheten men inte med syftet att undersöka dem utan med syftet att förstå hur personalen arbetar med modellen.

Detta informationsbrev är således för att ni skall vara medvetna om att jag som utomstående kommer att vistas bland era barn en kort period, så att ni inte undrar vad det är för främmande person som vistas bland era barn.

Med vänligaste hälsningar,

Heidi Silfverberg

Magisterstuderande i socialt arbete vid Helsingfors universitet

Tlf.nr. 050 362 2549

heidi.silfverberg@helsinki.fi

Bilaga 3

Intervjuguide

Skolning, utbildning: före man började arbeta

- Berätta om utbildningen du fick, vad tycker du fungerade, vad fungerade inte?
- Upplever du att du fick tillräcklig kunskap om det teoretiska, om vad egenvårdarmodellen går ut på?
- Vad var det som gjorde att du sökte till ett daghem med denna bakgrundsmodell?
- Hjälpste utbildningen dig få förståelse för det teoretiska, upplever du att du vet var anknytningsteorin går ut på?

Tillämpning, konkreta exempel: under arbetet

- Kan du berätta om din uppfattning och erfarenhet av modellen i praktiken?
- Upplever du att du har möjlighet att tillämpa modellen?
- Kan du ge konkreta exempel på hur modellen tillämpas i praktiken?
- Vad upplever du att är modellens viktigaste och väsentligaste funktion, vad upplever du att framhävs mest i verksamheten?
- Hur upplever du att verksamhetsmodellen tillämpas och reflekteras i verksamheten?
- Upplever du att den har möjlighet att träda fram och få utrymme i planering och praktik?
- Ifall ni har jämförelsemöjlighet, hur upplever ni att verksamhetsmodellen skiljer verksamheten från daghem utan modellen?
- Upplever du att modellen gör det lättare för barn att inskolas?
- Upplever du att modellen gör att barn är tryggare i dagvården och överlag?
- Upplever du att du arbetar med modellen och teorin konstant och kontinuerligt medvetet i åtanke? I såväl planerings- och utvärderingsskedan som vid föräldrasamtal och på daglig basis?
- Upplever du att egenvårdarmodellen gör att barnen på daghemmet är tryggare och lugnare?

Nytta: efter

- Upplever du att den har fyllt sin funktion, har den gjort barn tryggare i sin dagvård?
- Upplever ni att den är viktig, väsentlig?
- Vilka kortfallanden upplever du i modellen?
- Upplever du att modellen är icke-funktionell och onödig eller upplever du några förslag på hur den skulle förbättras?
- Hur ser du resultaten bland barnen och föräldrarna, ge gärna exempel, till exempel händelser som exemplifierar nyttan av modellen
- Egenvårdarmodellens grundläggande princip är prevention – upplever du att du arbetsmodellen hjälper uppdaga problem i tid?